Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

ШИНАРДИ, 28 МАЙ № 84 (4544). Мах 2 кап.

СЕРДАЛО
(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советан Министрийн Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ [illegible] ШЕРА ДЕНЗ

КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

ПХЕ ШЕРА ПЛАН—ХАНАЛ ХЬАЛХА!

В. И. Ленин ваь 100 шу дизара накъадолхаш

КОММУНИСТА ИДЕЙНИ ЧІОАГІАЛ

КПСС ЦК апрельски Пленуно хІилех партийни организацешка КПСС членашта а беррига къахьегамхошта а коммунистически кхетам балара гІуллакх тодара, марксизма-ленинизма идеяшта шерра пропаганда яра, берригача къахьегамхой а хІора советски саха а общественни хьинар айдара тІаберзабаь бола идеологически болх чІоагІа балла[illegible] бар.

Вай идейна моастагІаша дика хьетану советски общества морально-политически [illegible] шоашка цІаккха а тоахь мурге йоацилга. Цудухьа гучахьа тІемгІорта лоацІа а ца беш, уж берт идейни гІиллакхашка дилланча бокъонца чІоагІбаланза болча советски нах уйлах пекбаха, цар мировоззрени толхае, классови сакхетам лохбе. Цудухьа да къахьегамхоша советски общества авангард йолча коммунисташта идейни кхетам балара хІана къахьега чІоагІа теркам тІабехийтам хилар. Парте къовсамхой шоаш хилаб тарра, уж декхарийла ба мичча тайпара, моллагІа форме йолаш ва яле а буржуазни идеологена тІагІерта къовсам лаьттабе, нахана беча балха юкъе хьинаре лакъа лаца. Уж ба хІара саг парте политикан дІахьехар, наьха хьинар айде, цар сакхетам лакхбе, уж наччахьалкхе чІоагІъяра саппагІбаха безараш.

Коммуниста идейность латт марксистско-ленински хьехам дунен тІа эггара киІсагІбар хилар цо кІоаргга кхетадараж. Из хьахул событей чулоацам, коммунистически парте политически никъ бокъонца кхетабара лаьра тІа, чІоагІлу Даьхенна хілача а болча пайдана хьегача къинц юкъе хьинаре лакъа лапарца. Обществаца зенна доле, харцахьара хІана бІаргахайча тунаххІол[illegible] а ма тІех а ваьина хІаваха бокъо яц коммуниста. Цун декхар да шийна гонахьа хулаш йолча событешта юкъе дакъа лапар, цар чулоацамах ках хІакхетабар, наьха деррагача хаттарашта жоп далар. Цу тайпарча коммуниста кара бокъо ма шийх хьалха латтар, наха кхетам хур, бокъонца вола парте аккал лархІа.

МалгІабика нехкаьтта управлене Ленина орден йолча цхьаьлагІча промыслана керте латт Социалистически къахьегама Турпал, коммунист М. Н. Паум. ІаІаьмате чІоагІа сий ду цун промысла коммунистешта а беррагача къахьегамхоша а. Дукхьал из промысла заведующи хилар гІа дац ие. Цун балхал за ие идейность лакха йолаш хиларо, цо къахьегаме хьехарад сорагІа общественни вахара юкъе а хьинаре дакъа лоацаш хилар. Ками вайа юкъе лелар, цар уйлаш хеб, эшшачоа новкъостал дар, хаьча хаттара жоп лалар, бокхлой идейни боарам лакхбеча хьинаре декъа лапар Мара Яковлевнай аргІагІа лета хІама, за Москвах [illegible] пропагандист йола. ХІара шу дика таххлоал цун дружоке.

Дика оттае Іаалай «Красный молот» завода партийни организаце. ЧІоагІа теркам тІабехийт укхаза коммунисташта мелтай комсомольцашта парте бовцараштен а идейни кхетам балара. Укхаза дика кхетаду сага в рІаность лакхъяра гІулакх кхьа ши лекци ешарех еІаштІехьдаргвалцнага, хІара денна чІоагІа уйла а еш болх беш хилча вара дулург дац на гІулакх. Цудухьа шоаш коллективанта юкъе бу беррига политически болх бахарца, производства декхарашца айхха бувз цехий партийни организацеша.

Дика бу хІара деннара политически болх «Ассиновски» совхоза партийни организаце а. Укхаза хІара коммуниста тІадилла хиккар да, беррагача коммунистана дакъа лоац нахаца беча балха юкъе. Пленах бу болх агитколлективо, информаторашка. Парткомо новкъостал ду парте членашта шоай идейни боарам лакхбе. Цудухьа дика хьеху цар хІаноара дунен халкъашта юкъера а чекка чура а хьекаш. Совхоза болхлоша КПСС Центральни Комитета апрельски Пленума решенеш хІайоавайтам ба уж хІана. Пятилетка ханал хьалха кхоачашъяран В. И. Ленин ваьча дийнахь дена 100 шу дизара сийдеца накъабахаран къахьегамхой парлагІбахара тІаберзабаь бу цо ва болх.

Идейни кхетам лакха болча, денала чІоагІа волча коммуниста массаза а дика кхетаду шийн нахара маІан. Парте лоаттабеча къовсамера шийн моттиг мичай хов. Коммунистически идеалашта тешаме хилар, партийни решенеш кхоачашъяра цхьаІесх къовсам лоаттабар, производстве хьалха латтар, общественни вахаре хьинаре дакъа лапар, морально цІена хилар — цунах латт коммуниста денал, болх цо миччахьа бойн а. Коммуниста моттиг масса а эггара халачча, ихьанна а хІайкх бІухъомаІеш боаца делал дола нах эшшача а. Цун мугІарашка вовза саг хьаьцаш партийни организаци декхарийла я да цхьан хІаьхах къаьстта дІахьехаре: цун наьхачул тІехара бокъо дакъа хьалхарча ваьна, халагІайача моттиге хилар бола. Хабаро чІоагІбу саг, хІаьта партена сакхетам дакха болл, денал дола нах беза.

Ше-шегІа хьахилац идейни чІоагІа сац. Из хул партийни комсомольски организацей новкъосталца, це дакш марксизма-ленинизма классикий произведенеш Іомаяраш, мехкан лоазол вахьаш латташ хола гІулакхаш хоала гІертарца. тІагІертта къахьегарца. Из кхетадеш а шийх денна хьалха латта, бокъонца вола коммунист хилар шийх чийна долча хоаш а хила веза хІара коммунист.

Вай парти денгара дента лесІа йоагІа, цудухьа дика катий нах, къона коммунисташ ба цун мугІарашка. Юкхьаканарча партийни организацеша къаьстта теркам тІабахийта беза цар коммунистически сакхетам лакхбаран цар гІиназ чІоагІдаран. Цуйса дархІа лелаш гІулакх да кагийча нахах тайпа йоккха производственни участкаш вІатедар, уж бахкто нахамерга балхаш тІа хьежар, хІара вьыча шига йиш хургья цар хало да а шоай идейни боарам лакха хилара коммунизма идеалашта тешаме хилара хьахьоша а.

ІІаккха ма дашача тайпара лоархІаме да хІана коммунистана политически вахаре хьинаре дакъа лапар. Цар декхар да дика партийни пропаганда яр. Коммуниста коллективо политически вахаре дакъа лапара тьежиж бе беза цун идейни боарама мах.

Коммунистий а беррагача къахьегамхой а идейни кхетам лакхбар—хІара партийни организацеш кертерча декхар.

Майрия Камнинченко (сурта тІаръяр) Сунженски района «Ассиновский» совхоза дикагІа болча баьцалларашта лелаерех цаІ да. Укхаза баьцалларашта дІалийнаш 900 гектар гаргга дола лаьтта. ХІаналехьа а йурбъам чунца бохабенна бохаме. Арадьа хІалийкачь бейта хурчча хьерсадий хІара гектора тІара 83 центнерга кхоачаш дугхьам чуол, планаш даьохІача 15 центнера когаметта.

Р. Дина сурт. ТАСС фотохроника.

КОЛХОЗА МАНГАЛА ХА

Массивай агрегатий тега хоа укх денешка МагІобицерча «Нана» колхоза ахкане. Йоа хьакхар арабІаьлла ийх.

Укх шера саина мангала хана дика лийче ялц ухкаа цІаьакхе а. Хана дукха хьакха наІчьара 9 иадесийна 11 тІехьаьаниш комбайн, 12 тракторий йолхьанг, 12 велепудо, 11 «ДТ-20» яха трактор, эргІам ду механизмаш.

Цу техника тІа болх бар ба опытни механизатораш. 300 гектара тІа хьаккаш дукхача моргІашта хьувиья Іаьшаш йоахацача хана чу я ийца фермашта цкьо дІоаттае доаш дениза цІа.

Эггара хьалха из болх дІаболабьа кхоанагІча бригадерча, механизаторашка. Хьалхара моттиг Нестеровски Виктор а. Цо дийнахь мурех 4 бахча 5—6 гектар хьекх.

И. ХАНОЕВ.

ДУКХАГІА АРАХЕЦ ГІИШЛОН МАТЕРИАЛАШ

Грознески № 1 йолча гІишлон материалий комбината коллективо 23 мая кхоачашйир арахецача продукцей реализаци ира пха бетта план. Май бетта дахадаьча дентаца кха а 44 эзар сома продукцей реализаци оргба цІа.

[illegible] пха бетта [illegible] кха а хьакха [illegible] 1705 тонн [illegible] арахецца кІаштІехьдаргаш [illegible]. Ях да хьаьке кхоачашьяь [illegible] план а. Май бетта планал сорагІа 250 эзар [illegible] арахецаргья.

[illegible] комбината Б. Бергом [illegible].

З. РАДЧЕНКО,
Грозненски № 1 йолча гІишлон материалий комбината инженер - экономист.

ДІадийнача лаьтташта двеггІача тайпара гІуллак дар шоай моттиги дихаф [illegible] Грозненски района мурий совхоза механизаторашка С. [illegible], С.-А. Супейманова. Хьажкіаш дІайийна аьтта [illegible] а аьнначе сеялкаца гидевеиша [illegible]. ХІара денна [illegible].

СУРТА ТІА: С. [illegible] С.-А. Супейманова культиватора [illegible] сеялка [illegible].

[illegible] Дзепка сурт.

ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДУ

В. И. Ленин ваь бІаь шу дузача денна баха ма боагІара накъабахара социалистически яхье яьна къахьегам а Грозненски ГАРО завода коллектив.

Дика толамаш даьхал цу завода коллективо дІабахача бІь бетта. Продукцеца реализаци ира предприятена пайда барех бІь бетта план йоаза кхоачашъяьй, товарни продукци арахецара план 1,3 процент тІехкхачаьйтаьй. Планаца дІалача 3,4 процент лакхъяьй къахьегама овсарла а, соахка укх хана хиннача 8 процент лакхагІа а из. Продукцеца дІабада нах а 1,8 процент лохбьаб.

Шерагара шерага лакхъю коллективо арахецача продукце дикал. Цу дакъе дукха къахьег завода инженерно-технически болхлоша. Деталашта яьча унификаца, конструкце яха йолча мероприятешта торо хилийтад арахеца гаражни техника дикал лекха йолаш дукха кхоргІолаши хилийта, 6 тайп-тайпара цІа лелаш техника 1,5-шо, 2 тайпара техника 3 шоси дукхагІа арахеда. Цо шера халъьа боахаш ялпанш сом цайда баьб.

Кхоанга шайза душ хинна 6 нидели предприятеша дІа а яьнха, цар бетта заводо оттае зори бІь керда налаца. Гаражни оборудоване 5 модель Даьхен дикагІча техника е доввол хьарча хІаннарча техника бораме я.

Заводо арахица подъемно-транспортни е гидро-прессенни гаражни оборудоване хІара шера юкъера хьаьхІачa 8,3 процент дукхагІа хул. Вай наччахьалкхен автобоахамашка дІатайоарна сорагІа 36 доалал арахьарча меткласка а дІерзайт из оборудоване.

Нийта хоаттача дикал лакха йола оборудоване арахецача шоашта ха кхобеш хьаьхе завода хІара болхлоше. Коллективана юкъе шерра яьржача социалистически яхье хьалхарча мугІарашка ба мастера Ф. Тимченко кулгалдеча литейни цеха болхлой. Царех ба сталеваран С. Диик, И. Зейнулаев, формовщик А. Гречкин, газорезчик В. Мамадаев, царна тІехьабисац Г. Омарнева кулгалду обрубщикий бригада болхлой а.

Укх шарара хІаьнш кхоачаш а эшьтІадоагІача шера чотах къахьегаш ба токараш А. Мусаев, И. Кузаренко, А. Салаева, прессовщикаш М. Гацаев, В. Белякова, газорезчик С. Габрилян, вулканизаторашкий М. Габатова бригада, А. Хамзаева кулгалду электросваршикий бригада, яхь дукха бригадаши къаьст-къаьста болхлой.

1966 шера йиьалагІча кварталера дика къахьегама толамаш даьхарах 6-аза республикански Сийлен Доска тІа яьккхай, ВДНХ диплом еннай, дукха ахчан соагІаташ тайпал завода коллективана. Цул соагІа 8 сага СССР орденаш медалашта еннай, 10 сага ВДНХ медалаш, 89 сага РСФСР Лакхехьарча Совета Сийлен грамоташ «Социалистически яхья отличник» яха хьачокацца еннай.

Производства эффективность лакх а еш хана хкеатта вайсагІа [illegible] бераша беррига низ тІабахийтаб коллектива хІара шо зерна лей са дикагІа вІаштІехьдаккхара. Болхлой ма салаьа да хилара дукхагІча болхлоша яхь дІада зенна торо хулийт. Тха хІара хкедагІа вода наицмеагтер ВУЗ-е, техникуме, е цккле деначаш ба.

Укх шера цхьалагІча дикаре дена тха завод планированеи экономически стимулированеи кердача система болх беш я. Хьайта экономически подсчеташ кулгахоша шера еш хинцалоне, хІана уж экономистешта бухгалтерашта арал соагІа мастерашка, бригадерашка, болхлоша а. Цудухьа завода коллектива шийн резервани терахаш дІа а лаьрІа пхе шера план 1970 шера 7-ча ноябре кхоачашъе лархІад. Планаца соагІа халхьа бохама 540 эзар сома мукха продукци арахеца, модернизаца чакхьаккха, ерриге гаражни оборудоване [illegible] декхараш тІаийцад.

Лакха толамаш чІоагІбеш шоай ерига гонзал, болхаш тІаххийта хьехалий дикал лакхьара, продукцега дІабода нах лохбара къахьегаш ба хІана завода болхлой. Цул соагІа коллективо цахаллаш къовсам лоаттабу материалаш кхоабеш дІаххийтара, оборудованега бакха болх байтара, хІаьта къахьегам лайса вІаштІехьбакхара.

А. ПЛАНСЕНИН,
ГАРО завода кертера экономист.

СОВЕТСКО-АВСТРИЙСКИ КОММЮНИКЕ

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорный визитаца Австре вахара жоп лучаш хьисепе официальни визитаца вена 1968 шера 20 мае денз 25 мае кхаччалца Советски Союзе хилар Австрийски Республика федеральни Президент Франц Йонас.

Федеральни Президента гІаза къамаьл хилар СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателца Н. В. Подгорнеца. Ф. Йонас вІашагІкхийтта а къамаьл деш а хилар КПСС Центральни Комитета Генеральни секретарца, СССР Лакхехьарча Совета Президиуми членаца Л. И. Брежневца.

Шинна а вагІонна хьалт делаш волча лешашта дага бозар, йоах советско-австрийски коммюнике тІа, дІа-юха хувшар дейтагІал тІехь кхеталеча тЬалшаша чакхдаьлар. Рабз шинна бенгаахьккхар, Советски Союзи Австрехен юкъера, вІаши сийдаренн доттагІалец, керта болчек къахьегамче бувашаш дахаа тІа латта гІулакхаш латтоаш юкъе пахьевІ хилар. Шинна а вагІоно бакъхьо шинна а лаьтта болча аьттоо дукха уж бувзамаш дегІа кхувзарен чІоагІдарен гІулакхе дІахо а лаи торо е даьрхІа шоаш хилар. Беседане йиш тІийтар цхьаьна дунен халкъашта юкъера дукхача лоархІамегІарча дешах хетта дІа-юха дагадовла а.

(ТАСС).

А. Н. Косыгин Прагера цІавахар

ПРАГА, 25 май. (ТАСС). КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин ЧССР-е доаца ха яьккхачул гІехьагІа тахан шоай дай-мехка дІацІавахар.

Чехословаке волча хана А. Н. Косыгин вІашагІкхетаи къамаьл дешш хилар КПЧ а ЧССР а кулгалдеча деятелашца.

26-ча мае А. Н. Косыгина сийна шу оттадир ЧССР правительства Председателя О. Черника. Цига бар КПЧ ЦК Хьалхара секретарь А. Дубчек, КПЧ ЦК Президиума членаш — ЧССР Къаман фронта ЦК Председатель Ф. Кригель, КПЧ ЦК секретарь В. Бильяк, «Руде право» яхача газета кертера редактор. О. Шворза, кхыбараш.

А. Н. Косыгинен О. Черникен калам [illegible].

Новкъостал, доттагІал тІехьа чакхъьалар шун тІа хьажла из.

А. Н. Косыгин накъаьоаккхаш аэродроме бар: КПЧ ЦК Хьалхара секретарь А. Дубчек, КПЧ ЦК Президиума член ЧССР правительства Председатель О. Черник, кхыбараш.

«КОСМОС -221» — СИГАЛА

ТАСС ХОАМ

1968 шера 24 мае Советски Союзе аргІанна сигалъяьхийтад «Космос-221» яха Лаьттан искусственни спутник.

Спутник орбита тІа яьккхай укх тайпара параметраш а йолаш: хьаьнаха гобоаккха ха — 106,3 минут; Лаьттан тІехенна эггара дукхагІа гаьна яьначча хана (апогера) — 2100 километр; Лаьттан тІехенна эггара дукхагІа герга яьча хана (перигеера) — 220 километр; орбита экватора хьатар — 48,4 градус.

Спутника тІа оттаь аппаратура бовргамагІа болх беш я. Юпучача информаци обработка ю координационно-вычислительни центро.

АССОРТИМЕНТ ШЕРЪЕШ

Вай республика къонача предприятех я Аргунера «Пищемаш» завод, хале а шоагара шерга шерау коллективо арахецача продукце ассортимент. НагахЬа санна 1963 шера, завод болх бе йолалуча хана, арахецаш хиннар духхьал цхьа шушан юа автомат хиннаяле хІана коллективо арахеца продукци пхе тайпара я.

Арахецача продукце ассортимент шеръяларна соагІа, заводе болх беча пхе шера укхаза хьалдхийнай кертерча лакъе нохчех йола болхлой хІалес, балгаде деза царна юкъе дукха нохчий кхалнах бинта а.

Хала дар дукхьаца [illegible] болх бе, производственни [illegible] хІана хьача дукха говзал йолаш бапар болхлой, специалисташ.

ХІана уж халонаш дІаьнийнай, завод ритмично болх беш а, из лиіта хилар тьахьекх укх шера коллективана бахча балхо а. Хьалхарча бІь бетта товарни продукци арахецара план 109,8 процент кхоачашъяьй овха, продукцена реализаци ира план 110 процент кхоачашъяьй. 1967 шера бІь бетига даллача укх шера продукцега дІабода нах 2,7 процент лохбаьб, хІаьта къахьегама овсарле 11,2 процент лакхъяьй.

Цахаццаш шеръю заводе арахецача продукце ассортимент, цигга укх шера март — апрель бетташа заводе арахеца йолаьй шушаш хьийкаш хІакхуьа транспортераш. Цу транспортерашка ІаІаьмате чІоагІа гІо дергда чьагІар-ховьчии комбинаташка, минеральни хий доахача заводашка, кхыйолча предприятешка кулгаца деча балхашта механизаци яра. Цу производственни къахьегама овсарле лакхъяра, продукцега дІабода нах лохбара.

Из керда продукци заводе арахеца йолаьр ноа. Устименко керте латта бригада я. Йокха яц бригада, верригга а шерІ саг вара ваи уж, хале а барттайначa коллективо лакха къахьегама толамаш бах, транспортераш арахецара планаш цахаддаш гІехкхоачашъю. Дика карарзаьй бригада сборщикаша шоай говзал, уж ба заводе хьалха латтарашта юкъе, хІаьта царна юкъе дикагІа болча Ильясов Ризвани, Дарсиев Мовлен суртаж завода Сийлен доска тІа хьалтеха лоахк. Бригада дукхагІа бола слесараш сайрийнарча школашка леаши ба, хІаьта Брунский Владимира тха шера заочно Краснодарера шийлавой машиностроене техникум чакхьяьккхай. Шушаш хьийкаш дІахуьхьа транспортераш еча участка керте латт укх шера тхо долча Балкинера балха вена къона специалист Саловьев Алексей, шийн участка болх кертІа вІаштІехьбаккха карагІдаьннад цунна.

Тха заводе арахеца кертера продукци шушаш юа автомат я. Из автомат завод болх бе йолаеннача 1963-ча шера зенз арахеца заводе. Цуннагга яц нез эшш я из автомат производствана, хІана хьача цунна хьван сахьата 3 эзар шуша йаьза вІаштІехьдоал. Из ММ-3 яха автомат арахецача укх пхе шера цунна конструкце дукха хувцаш даьр завода рационализатораша. Цу хувцамаш вІаштІехьдалийтад автомат хьаргадІабода нах лохбе, цунна конструкце эргальухха тоое.

Шушаш юа автоматаш вІашагІйоткхаш из. коммунист Ж. Бисултанов, КПСС членалла кандидат вола Н. Савченков керте латта бригадаш а. Укх балха тІа тха эггара говзагІа бола, йоккха опыт йола слесараш ба. ХІана хьача оаха арахецача продукцех эггара лоархІамегІа ар я из автомат. 1963 шера дена шушаш юа автоматий вІашагІйоккхаш ва Ж. Бисултанов, волалуча хана слесарь-сборщик вар из. Дукха ха ялелеьа из говзал дика карараайяр цо, каст-каста лакхлора цун балха разрядаш. Из бІарга а гуш завода администраце из шу хьалха Ж. Бисултанов слесарий - сборщикий бригада керте оттаяир. Администраци гІалат ца яьннлга хьахьекхар дукха ха ялелеьа кьонача бригадеро. ХІана из бригада заводе дикагІчарна юкъе я, цо лелаш коммунистически къахьегама коллектив яха цІи.

Ж. Бисултанова бригадица цахан социалистически [illegible] Н. Савченко бригадас. Дукха дика дераш дула цу цхьах, шушаш юа автоматаш арахецара, планаш цайдаш кхоачаш а тІехькхоачаш а ю бригадаш.

ХІана оаха арахецача ММ-3 яхача шушаш яьча автомата конструкци къаенний; цудухьа 1969 шера керда конструкцех йола АММ-1 яха автомат арахеца болаергья оаха, цул соагІа укх шера арахеца болае кербІ шурий промышленносте, чІоагІа эшаш йола «поточная линия» яха автомат, из бІарча кербайн я. Цунна хургья шушаш юа автомат, транспортер, шушашка шура чуйоттадь автомат. 1968 шу чакхдоалаш арахеца йоалаергья флаконаш юа автомат а.

Тха завода коллектив В. И. Ленина ваь бІаь шу дузача денна хетадь лакха социалистически декхараш тІаийнад. Уж кхоачашдара тІаьбахаб коллективна беррига теркам.

Н. МЕДНИКИН.
Аргунера «Пищемаш» яхача заводан планово-экономически [illegible].

ГРАФИКАЛ ХЬАЛХА ВУВЛ

Къахьегамхой хьаштан дикагІа кхоачашдара социалистически яхье яьннай Грозненски махк еча комбината дикедий, цхьаьй коллективаш. Яхье лердача толамашка кхоачаш ул. Пхе бетта [illegible] чакхьара графикал хьалха бувлаш хьабенгІа комбината болхлой. Махка-булочни изделеш арахецар пхе бетта план 29-ча мае кхоачашбе дерІ цар. Планах лаьрхІачул сорагІа арахецаргья 40 эзар сома мукха продукци. Социалистически яхье хьалхара моттиг лаьккхай цо. Сорочинское кулгалдеча цхьоалагІча завода коллективо. ХІаналахьа пхе бетта план кхоачашъеьй цо. Цул дукха тІехьавесаш ац шоа. Овчарук керте латта коллектив а.

Л. КОТМАРЕНКО.

УЗБЕКСКИ ССР. Наманганска областа бохамаш хьажкІий мугІарашта юкъе шоалагІа лу бахаш ле делаенна. Шортта торІаш дийлахачул тІехьагІа баьмогІаш сиха летІоухаш латт.

Сурта тІа: Наманганска района «Ленинград» яхача колхоза культиваца еш болх. Укх шера общественни хьайбашта йоалаш пхи эзар тонн хьажкІий силос кийчьоргья.

Е. [illegible] сурт.
ТАСС фотохроника.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Дика къахьег пятилетка кхоалагIча шера «Сунжанефть» НПУ скважинашта капитальни ремонт еч цеха коллективо, мел бетта графикал кхо де хьалха боагIа ремонтникаш. Укх бетта ремонт е хь промыслашка эксплуатаце дIаеннай кхо скважина — шиъ мехкадьтта доахек, цаI нагнетательни.

Ахалкхера № 137-гIа йолча нагнетательни скважинан ремонт еш хилар мастер В. П. Вилков керте латта коммунистически къахьегама бригада. Дикал лакха йоалаш, ханал хьалха чакхбаьхар коллективо из болх.

Ахалкхе а № 55 йола скважина а. Х. С. Аушева кулгалдеча бригада цу скважина насос лакхе удача тIоама тIа кьахкар, вешта аьлча лакхорча мела йуш шечва тIа, цул тIехьагIа скважиначура дийнахьа буси 25 тонн мехкадьтта лун кIезиг техар. Цхьа хиларчарех доархIаш я цу бригада коллективо, хIана аьлча бакъа заданеш ханнахьа кхоачашьйеш цар, оборудовани, инструменташ цу тIалхийтара тIахьожам лаьттабу, кхон материалаш, запасной частеш. Дукха ба бригаде йоахаа опыт йола, квалифицировани болхлой, царна юкъе ва И. В. Покрцев.

Х. С. Аушева бригадица цхьаьна социалистически яхь делаш С. Д. Панфилова бригада коллективо. ТIехьарча хана из бригада Замапкуле 24-ча скважинан ремонт еш хилар. Цу скважине насосно-компрессорни турбаш хуаца еаш яр. хIана аьлча дукха кислотни обработка яр бахьан делаш телкар уж. Из берригашта болх дIастебьачул тIехьагIа призабойни зонана обработка а яь эксплуатаце дIаелар из. Цул тIехьагIа 8 тонн дукхагIа мехкадьтта тела льлар скважина.

Пятилетка кхоалагIча шера къахьегама вахта дIахе а толамца дIахьа дага ба тха цеха ремонтникаш.

В. ВОЛОДИН,
[illegible] ремонт еча цеха [illegible].

ЖА ЛОРГАШ ЛАТТ

Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоз алхайтта эзарнех цхьайтта эзар устагI ба ларга бенан. Из гIулакх дIалододаьча дийнахь дена хьагураш гIадвугаш толамаш да. Масала, Исаев ИсмаIала лелаеча 770 устагIах хIаране 3,6 килограмм бихкъа хьоаьга йола тха денрал, хIаьта Боргигов Саргало 810 устагIах хIаране 4 килограмм еннай, 5—6 килограммага кхоачаш тха делаш да укхаза жа.

Дика къахьег жа лоргаш Оганян Сергеяс, Темирхиев IаддалРашида. 125—135 устагIа лорг царех хIаране цхьан дийнахь. Из да норма 300 процент кхоачашьяр. Иштта дика лорг жа механизаторашта Чуприн Александра, Павленко Георге, кхьбаранна.

Жа ларга лоладеннача кхаь дийнахь массехк бIаь центнер битгьа хьоаса бола тха дешал дачакьалххенга Сунженски района жа лелдерашта. Дерригна жа 14 дийнахь ларга лаха лош денал къахьегамхоша.

С. КОРОБЬЯНКОВ.

ТХОНА ГУЧАДАЬННАЛ

Мукъача шои дийнахь къахьегамхошта салаIийтара гIулакх дикагIа вIашиIехьдахкарца цхьана партийни организацеша, бохама кулгалхоша керттер, терхам тIабахийта беза болх беча кхе денах бизза пайда эдара, дIахо производства экономика лакхьяра гIулакх дара.

Цхьа ден болх бербоачул кIиранга кIира дика кийчо яьча предприятие белгальяьха мероприятеш йиза кхоачашйойя, цу системах болх беча кхыча предприятий опытах пайда еце, сменаш хувиалдара графики бехке кIинан режими няйса, отпускаш вIашиIехьдерзашь оборудоваццех текущи профилактически ремонт дикагIа [illegible], болхлой дукхагIа хургьа саладие, кина, спорте дIарха лела, культурни мероприятеш чакхйоалхийча хила. Берриша дукхагIа цхьанна болх бе да хургьа дай-нохчой е.

Балха дей йолих иштта пайда оц хьешача гучадоал [illegible] ха къахьегча дIа ца [illegible], цхьаьнна даьца приспособительни балхаш кхочушдиеча дIайола, уборка еча а [illegible] балха [illegible] кийчьеша, смена задаваа хьожаш дIайола. Ялх дийнахь болх беча хана кIира цу балхашка дIайодаш хиноа ха 4 сахьат дар, хIаьта ше дийнахь болх беча хана 3 сахьта 20 минуте мара йоаш ца ха, цо 6 хьан долаш вспомогательни дела чотах дукхагIа кул болх беш йоанхха кертера ха.

Оборудованешха, кхыча производственни фондашн пайда эцна шина тоаденнад пхе ден болх беча кIиранга дахначул тIехьагIа. Пхе дийнахь болх беча хана ялх дийнахь болх беча хана хинначул дукхагIа сахьаташ лене а торе хиннай оборудоване къахьегама ыварде лакхье. Беддага, хьагорга, электроэнергига дIадодар кIезигденнад сменаш хувиадуш йоаккха ца, оборудованена профилактически ремонт еш йоаккха ха кIезигьяр чотах. Цар а кхыча а мероприятей чотах лакхьеннай къахьегама оасарле.

Пхо ден болх бербоача кIирага «Красный молот» заводе коллектив яьнначул тIехьагIа хьахинца [illegible], кхоачашбенна [illegible] дIадоашийтара, кердача системах хьалдашка хетте дехарши [illegible] кхоачашдара хо деарш фул хьалхадаш лиаз масалаш довладерда иий. Укх тайпара ха пхе ден болх беча хана хьадкиндроиш ялх ден болх беча кIиранца лийсадча. Соаха, кердача системага доваллехьа кварталех заводе коллективо арахийна продукци 6686,3 эзар сома мехьа я, хIаьта укх шера цу юкъа арахийнар 8284 эзар сома мехьа я, из хул 19,9 процент дукха [illegible]. ДIадахача шера кварталех реализации яь продукци 6880 сома мехьа яр, хIаьта укх шера цу юкъа реализации яь 8338 эзар сом мах болаш я, 21 процент дукхагIа. Къахьегама оасарле укх шера 22,8 процент дукхаьенна, цаьнгара хургьа болхлой 30 процент гаргга эгашагIа ба. Иштта кIезигагIа ба хлаш ца лун отпускаш укх вах, балха ца боагIаш цIагIа Iа болхлой, цул санагIа оборудованена ремонт еш йоаккха ха 6,8 процент кIезигьенннай. ХIаьта хIана кердача системах болх беча хана дукхагIа кхов электроэнерги, Iы, [illegible].

Гуш ма хилара уж хьокхаш лакхденнад пхе дийнахь болх бербоача кIирага йоалача хана завода коллективо йоаттIача хьисапе кийде доах. Кира пхе дийнахь болх бербоача кIирага доваллехьа сменаш хувиалдарь 15 график оттабир, цул тIехьагIа бокъонца уж графикаш йийза а йийна хьалхалстайно ялх графикш, царех цхьаьнгараш болх беча хана организаци аргальяр. Цхьайолча механика цхьа сменах болх бербоачаш гIулакх дир, цхьадолаш болх, бе безача механика скользящи графикаш оттийдар. Керда оборудовани лаьттаьра шерта залоккам еар.

Цхьабакъда, пхо дийнахь болх беча кIирага дахначул тIехьагIа цхьайола халонаш цийсьелар тхона, шедий хиннахьа уж дIадаьхаре я лакхьаро мераьча [illegible] болу беча предприятие экономически эффективность.

Мехкадьтта промыслашн оборудований машинашта аппаратураш арахецIча вай мехкарча предприятешта юкъе йоаккхагIчарех лоархIаш я тха «Красный молот» завод. 1970-ча шерага вай мехка дохкеда лерхI 210 эзар тонн мехкадьтта оборудований мехкадьтта аппаратураш, цох 20 процент продукци ала а хоцаш цу шера тха заводе коллективо арахецаргья из продукци 39 эзар тонн. Оаха арахецаш я 30 совгIа шIи йола оборудований наименовани. Цулукьа тха заводе тайп-тайпарча [illegible] болх беш коллективаш ца: цхьаьн сменах, ши сменах, кхаь сменах, йиь сменах.

Тха продукци вай мехка тIоагIа хоттташ дIаоцаш я. Цунга хьожжа шерашта шерага дукхагIа хул из. 1966-ча шера 25 миллиона сома мехьа продукци арахийнадаьс, укх шера арахецаргйоаа продукци 34 миллион сома мехьа я, из хул 36 процент дукхагIа. Цхьайола пехьаш ялх сахьата мара болх бе йиш йоацаш я, хIаьта вож пехаш я дорана бархI сахьата болх бе бокъо да лун. Цулукьа технически мероприятеш чакхъйаларка цхьанг сменни режима графикаш а кийчъера нигIа а [illegible].

Заводера [illegible] 25 процент [illegible] кIира ялх [illegible] болх бе [illegible] хилар. [illegible] тIехьа болхлоя [illegible] хилара [illegible] перехо тIехьалега. Хьалха хиннача режимах болх бу пехаш, службаш кулгал да дем ноар, кийча продукци дIадахьийта йиш цхьаьна, цул ли хьожаш техьаьга кIезигеча [illegible] диспетчеровани хилитай, транспорто иштта болх бу хьожаш а [illegible] тIехьйошаш. Дукхаш цхьайолча службашна предприятешка дежурство лелаергйола гIулакх де дIайхар, [illegible] хьовкьа цар [illegible] кхочацар нийсалу [illegible]. Масала, кузнечни [illegible] доаладеча цехана шоатдийнахь производствени меттигаш хьалхащар [illegible] цхьалхаш [illegible] оаха [illegible] салоIаш хилар бахьан [illegible]. ХIаьта ориотдийнахь шоай болх ваьмахьа дIабоаабе йиш хилаппар шоатдийнахь салоIаш хиннача денагий, кийчъаь хетта оттадаш дIада ахха эсаш хулар.

Уж предприятешта пхе дийнахь болх бербоача кIирага кхоара цхьаьдола халонаш нийсьяхар. Масала, чох доаладеча цехера болх укх тайпара дIавиIехьбаьккха бац цхьа сменах формаш кийчьа, болх смене кечатох салтахьа тIаьхта кхоалайтIдоа шена формашара тьайнах оттахаш. Иштта 30 [illegible] доаладеча, кузнечни производства [illegible] пехашкара балха йулаха а. [illegible] дIаеша [illegible] хилар.

Вай мехкарча, тхьаьр санна бодаш предприятей опыт Iомийр ода цу цехашка графики оттайди цхьа хIора сменах 7 сахьатах 40 минуте болх бербоачаш, цул совгIа шера цар 19 шоатдийнахь а болх бербоачаш. Иштта болх вIашиIехьбаьккхара еррига заводе коллективо цхьатехьа ишна дийнахь болх бе торе хулийт.

[illegible] укх тайпара [illegible] [illegible] оттахаш вархI сахьата хьеча формовщикаша хьаергIйола керда [illegible]. [illegible] Цхьайола кузнечни цехашка Iалакхланза тIа вIашиIехьбаьккхар [illegible] 150 эзар сома цхьа, керда процесс [illegible] гIулакх да, цул совгIа цхьа шера хулаш пайда 30 эзар сома а да. Иштта хилар тха коллективо пхе дийнахь болх беча кIирага дахначул тIехьагIа нийсьяьна халонаш.

М. [illegible],
«Красный молот» заводе [illegible].

Шалка района «Шалинский» совхоза гIишлойшъерашта юкъе пятилетка кхоалагIча шера балха тIа хьалха латт столяр-плотник А. Голышевский. Дакха дикал йолаш хул цо кхочушйу болх. Цул совгIа хIара сменах норма 130 процент кхоачашьеш ца.

Сурта тIа: гIишлойтъер А. Голышевский.

В. Данилин сурт.

«ДОТТАГIАЛА» ШОЛЛАГIА ХЬАРСАМ

«Дружба» яха мехкадьтта провод дуьне тIа оттара йоккхагIчарех бола транспортни магистраль я. Еррига а дIаальнIача хки эзар километр гаргга йIаьха я из. Дийнахь а бус а бохаха цу бола насосаша бохьта турбашка гIалла дIаухийт «ЦIерчой ухка кIий» — мехкадьтта. Магистраль болх бе йолаенна дийнахьа дена социалистически мехкашна дIаяхача [illegible] тешам хоача дорер.

Цхьа хIана да тераш тIоабалаш: Волгагара доахача кхочашдаш доогора тоаха дIалхийтарга ла тIа гIаала йоийташ болачул 5-ха кIошагIа мах йола, хIаьта ла тIа гIалле алхийтар оттара экономически держIаш а да. ДIадахача шера «Дружба» яхача трубопровода цу гIалла а йдахийта деррша мехкадьтта [illegible] тIа гIалла кIоота [illegible] [illegible] опаргаш.

КерагIа йола автоматика, технологически устройстваш (царех дукхагIараш хьоай Польша, Чехословакие, Венгрие, ГДР предприятешка) Iалашду магистрала еррига службашка цалалдаш йола бойнага, цул балха оасарле хадлаьна догIаур. ДIадахача шера оратшь ширага дIахьачай мехкадьтта провод. Цо йиш хилийтай ноашь долча мехкашка мехкадьтта дIаухийтанга 1965 шерарчул шозза совгIа алсамавккха.

Магистрала шо геттара тIоагIа алсамйерге хьалхарчоа улув гIалла шоллагIа бола мехкадьтта уна хьарсам аналара чотах. Ах цу хьалха карпаташна кхаьчай хьодонанна трубоукладчикаш. ХIана мехкадьтта провода шоллагIа гоа украински герберара Брешгара Чехословакиере ча лоаэанга кхаччалара ах моаьха кхаьча. «Южнефтетрубопровод» треста специалисташа оттаьча проектага шалача, шоллагIа аргIа укх шера йола ала ева. «Дружба» ала мехкадьтта провод хIаьнноьна а хьа хезача «Большой дийна» яхача «Трансарабийский» [illegible] мехкадьтта провода йIахьагIа а.

Чехословакие долгор дIаяхийтар тIоагIа алсамаргла, ХIаьтр дуне тIа оттара йоаккхагIчех цу мехкадьтта провода еррига комплекс пятилетта чакхйоалош йола цьона совгIа мехкадьтта ЧССР, Венгре, Польше, ГДР дIаухийтанга шозза алсам а дерга.

Дукха чкъьарий лоадаш хиларча укх бIаьсте саьна Баренцево фордо чкъьарий доахараш гIад ца бута дукха ха я. Нагахьа шера ца хулача тайпара дьтук йолаш долча промысловий хьаьо «Севрыба» яхача гIалаьтага торо хилийтай шу доналейча гIоне мехка шозза совгIа 700 эзар центнера тIех чкъьарий лаза. Бит беттех ах беттех заншка совгIа дIалахийтай 3 миллион 300 эзара банка консерваш, бIаьш тонна чкъьарий дьаьар.

Чкъьарий дукха гулдалорца дукхагIа ласха Баренцево форда тIа дахийтад Мурманска траловой флота. Карельски Архангельски флотешай аллад дикха доких дакьа, тха.

СУРТА ТIА: кхарал дьекха бальнай «Болча» цу — 30 тонн селедкаш. Чкъьарий доахача 82—84 яхача сейнера экипаж шера план кхочушьеш дал йолла.

С. Майстермана сурт.
ТАСС фотохроника.

ЭКОНОМИЧЕСКИ РЕФОРМО ЧIОАГIЪЮ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ СИСТЕМА

МОСКВЕ ХИННАЧА ЙИРЕГСОЮЗНИ ЭКОНОМИЧЕСКИ СОВЕЩАНЕ ИТОГЕХ ЛАЬЦА

СССР-е лерваргIа чакхйоаха бохама политика, шайлавнаш болча къахьегамхой лоIаш, цар дагардараш, цар коммунистически идеалаш хьалхйоалаш я. Экономически совещание дIахьурии шеолане а цул Iалашаме дукхача совещашка а яь доклада, хоамаш, къамьлеш кердалар цхьаьн дорашн шайлавнаш болча болхлой, гIулакхерча мехьа, инженерий, техникий, бохамхой, Iилмахой опыт вIашагIтохараш пайда [illegible] дар.

Вир дийнахьа керта а бохаш цхьаьнга вир советски халкъа бохам дIадо догIаккулара, оттара хьалха социалистически экономика планировани вогаьнхха тоалрд лодхIамегIа йола теоретически практически проблемашта.

Москвера совещани хилла хьалхагIа дукхача наха дакъа а лоацаш экономистий, теоретикий, практикий форумаш хилар еррига союзни республикашка. Царна юкъе дакъа лаьцац аараш болча советски экономисташа; инженераша, предприятий кулгалхоша, Iилма деятельша.

Иштта боккъона йолча демократически дарда тIа вIашиIехьйоах СССР-е Коммунистически партен правительствен экономически политика.

Керта болаш долча хьаламна, боккъонца уйла еш бахьена йийшар планировани, бохама расчета, маьхаш хьакилара, материально-технически Iаламан, къахьегамхой материальни моральни безам совбаккхара, экономически кадраш кийчъярш доавзIамегIа йола экономически проблемаш. Ше керта болаш хилар хьаьнехкаь совещане цига вIашигIехьаьльлача рекомендацешка а.

Экономически совещане керттера уйла гIалхийтар СССР-е чакхйоаккхаш латтача хIана кхоалегIа шу доллаш йолча бохама реформана.

Цига йийнар цун бакъахьара итогаш реформа чакхъяьккха йолаьчул тIехьагIа хьагучаьнна халонаш. Цхьаьнне а царше йиш йолаш хIана дал укх вIаьтхьарча шин шера вIашиIехьъаьла социалистически промышленность дегIайоалара хьакха темпаш — хIара шера алсамьйоача продукцех итт процент — хила лоацкача дакъе планировани экономически стимулировани кердача принципана лийача аргIобахьара еч владиех хьахилпар хилар. Цунца цхьаьна, совещане дакъа лаьцарашта уйла гIалхийтар экономически реформа кIоагIъярех шераьрй, бохам делабара къахьегарча системаша нийсйича цул йолча совленех бизаргIа пайда эцара дешашта.

Бохама реформа чакхйоаккхийтилара дIалех планировани вIашиIехьъяьккхарех цун методологех гIулакх дIахо тоадеча. Централизовани, республикански, метттигерча планови органий бола догIабаккха тоабелга. Централизовани планировани предприятеш бохама гIулакхашта шоай лоIаме догIалахарех инициатива йолаш хиларех нийса цхьаьна тарьенга. Уж дешаш къаьстта белгалдоаха цар пленарни заседанешкех секцешкех Павла Бородина — къамагIа йолча Лихачева цIерагIча автомобильни завода директора а. ЙоккхагIа йолча Ленинградски машиностроительни фирма генеральни директора Кулагин Георге а. «Красный Октябрь» яхача Волгоградски металлургически завода керттерча экономиста Карпов Александра а. кхыча ораторашна а дех къамьлаш.

Миштай хIаьта экономически форуме дакъа лоацаш хиннарий дискуссех хетарши вIашш нийсдирех итогаш?

Шоай рекомендацешка цар белгалдоаккхар. бохама реформа принципаш йизагIа чакхъякхар дукха чакхи еррига бохама, планови, финансови органий, предприятейи Iилман учреждений шоаш доавзIамегIа дала укх тайпара декхараш кхоачашдара тIадерзадилза даре цо хилар:

— дами паIаш хургйола Iилмацца бакхъаь планаш уттаера нийса система вIашагIйоллара — предприятешкара дена централизи планови органашка кхачаллаш, — отраслевий территориальни планировани нийса цхьана таръера дакъьдаш халкъа бохама планировани догIайоахаш тоаяр;

— хIана арча декхараша отттхара производстве вIашкахоарех церча специализаци кхьо декхарешка хьержа йола бохама доал дара система дIахо эогайоахаш тоаяр. бохама расчет дIадаш отраслевий производственни объединенешта хьаьр;

— предприятешта - поставщикашта предприятешта - потребительешта юкъе йIахьхача хана чIоагIа дьлтача бунаший дахар тIа материально-технически Iалашо вIашиIехьйоаккхилеш пумно лихаш уттаелгеш тоалар, оптови торгове вахъъене производства средствоаш алагIа лIа-маха еххаьга догIадоалахар;

— производство доаг1ача шеркъошка Iилма-технически прогресс дIахо догIайоалахар, хай-мехкарчи заводи деньарчи Iилма-технически уйлашка керда карагIдахьдара производствова сихагIа оцьелдукьхьа Iалонашар;

— къахьегама оасарле лакхъярехи кхьдоала экономически хьокханаш толарахи предприятешта бахьлоштеш еш йола стимулировани тIа-ева чIоагIьар, экономически рычагех — маьхех, пайдах, финансех, кредитах, ахчах, премех йола гIойле дакхъар, технически прогресс сихъяра, производства эффективность лакхъяра, продукце цхьал тоалар лакхъе яр доахIйо чIоагIйо.

«Шоно да, уж рекомендацеш тIадарор чакхъялхерш реформо тоаенна цхьаьнейоахаламаш а. хIаьта, дохье, СССР халкъа бохам догIабоалаеье хIаллова пхе шера план толамм кхоачашьетгеш 1971—1975 шерашка пхе шера план лакхача Iалаш бохаш тIа кийтьелгеш Iалашчергхаллах а. Цига хьалагIетхача баккхахьа хургьа дIахорча пхе шера [illegible] проблема къовсталгашш цхьан гIулакха — советски халкъа бохам дIахо цIйоа тIадайхаь хургья мехьа СССР Госплана лаьтоеш.

Экономически реформа тоадийтачай отношенех шера пайда эцаре социалистически экономически система чIоагIъя, коммунизма материально-технически бола кхоллара сихду.

[illegible] УМЕРЕНКОВ,
[illegible] Агентства [illegible].

СТАН-ГИГАНТ

«Азовсталь» яхача Ждановски заводе аьнха листаш ю «3600» стан хьалгьара кийчо ен латт. Из Советски Союзе оттара йоккхагIчарех цаI хургьа. Цун производствени [illegible] 1200 метр йIаьха хургья, хIаьта еннагача оборудоване доада — массеш эттан эзараш тоннаш.

Металлургически заводашта проектиш уттаеча Украински институто [illegible] керда стан 5 миллиметрагара 50 миллиметрага кхачалла самал а 320 миллиметр [illegible] дIаш йола [illegible] листаш [illegible] дахргIа а. Иштта кхо [illegible] йола листаш а хьайта лаьрхIад.

Керттерчех гIоана йолчех агрегатий проектига, уж дIаеннйсьанга. цар лоаттанга, хьаьча кхаелой ассортиментага, балха оасарела диллача цу тайпара стан оттара хьалха хьоош а СССР-е.

Стан белгалйоал процессашта механизацеи автоматизацеи лара болхаш дикха хьлара. Систем - управление машинаш оттаб лоархIаш буттараш шайлахьаш тIадлохам доттабеча приборий, механизмий шедаа догIаррна сеть а йолаш. Цо металлы прокаткашн станах еча заготовкал температура, металлогIоьвашта а дахлера. двигателашта нуль тIабалхара боахаш. балхаш а есьа. тоета а евтьа прокатка оптимальни режим.

[illegible] а листан [illegible] [illegible], уж шаьньаш, хьогадаж хьалдашшаш санна йолча процессашта а. Прокатх къиIлагIара айлаш хьагучашшаш обработка чакхйоалаеча хана дефектоскопаш оттаеркъ.

Кердача стана продукцих шедо пайда эцаргйо йоккха диаметран йола газови турбаш а машиностроительни промышленность кхьйоха Iардолари а хьацо.

Петр ПЛЕХАНОВ,
[illegible].
[illegible].

ЛЕНИНАКАНСКИ КОНДЕНСАТОРАШ

Ленинаканский электротехнически заводе (Армянски ССР) арахеца йолаьй люминесцентни лампашта лаьрхIа керда конденсатораш. Минеральни дьлттацшта метта изолятор лаьрхIа оттара хьалха юкъейоалаьй электросвол (синтетически масса). Из йахьан долаш. укха массел габа, тайп йоача конденсаторашта нийсйича. цар санность цкъаш ахалари йоакхагIа хилнай.

ВIашагIкхоттаь кордусаш я шаьлкхий завода специалисташа. Царна хоттьи герметически кротзаме чир. Из балха лоцам догIагIа а тещалегIа а лел йолх, брак хилиа кIезигьялаш. Кхьдол Iолаьаьть дукха мехьа, хьашам, [illegible] фаьга.

[illegible],
[illegible].

РАЦИОНАЛИЗАТОРСКИ БАЛХА — ШЕРРА НИКЪ

Пхе шера план ханал хьалха кхоачашьяре, В. И. Ленин ваь 100 шу дузача денна сийлецца мяхъаьхара шерра социалистически яхь а йоаржаь къахьегаш ба «Старогрознефть» НПУ мехкадьттакой. Укх шера хьалхарча биъ бетта план ханал хьалха кхоачашйир цар. Шера планал совгIа бIаьш аараш тешаш «Iаьрка лешуиа» миллиона кубически метраш газ аикха лерхI цар.

Цу дакъе къаьстта дика къахьег рационализатораша, новатораша, изобретателаша. Цар дукхахча халача балхашта автоматизации механизации ю, органахна тоаю оборудовани, производства технологи. Соахца цар кийч а яь производства юкъейихьар пачхьалкхенна 287 эзар сома пайда беш йола 333 рационализаторски предложена. Укх шера биъ бетта рационализаторашта кийчьяьй бIаь гаргга рационализаторски предложени. Хьалхарча кварталe производства юкъейихьача рационализаторски предложенеша баь пайда 56,6 эзар сом да.

Мехкадьтта промыслови управлене предприятешка рационализатораша чIоагIа къовсаш лоаттабу электроэнерги, мехкадьтта продукташ, кхыйола материалаш кхоьара. Цох дакха беркат даьннад. ШоллагIча методах мехкадьтта доаккхача цеха коллективо кхаь электроэнерги 280 эзар киловатт-сахьат, цхьоалагIча промысла мехкадьтташа кходьр 47 эзар киловатт-сахьат да. хIаьта йиьлагIча промысла коллективо биъ бетта кхоаь электроэнерги 17 эзар киловатт-сахьат да. Иштта дукха кхоадьд цар технически хий, газ, Iы, лаьгера-смазочни материалаш, кхинараш.

Соахка укх хана хинначарел дукха дукхагIа ба «Старогрознефть» НПУ предприятешка рационализатораш. ДIадахача шера хьалхарча биъ бетта хийнараш 61 рационализатор мара вацар, хIаьта укх шера уж ва 83. Рационализаторски предложени производства юкъе а йийа пачхьалхенна пайда бара 4 бетта эздаш тIехкхоачашьяй цар.

Ер шу доладуннехьа рационализаторий болх дикагIа вIашиIехьбаккхара тIаерзаь цхьайола мероприятеш чакхъьяьр. Изобретательско-рационализаторски болх дикагIа вIашиIехьбаккхара мехкадьтта промыслови управлене конкурс кхайкайир. Укх шера рационализаторашта хьалхашка латта декхараш дIахоавайташ рационализаторий конференци хилар. Цига цар тIайIдир доккхай социалистически декхараш.

Укх шера хьалхарча кварталe рационализаторий балха тIа оттара лакхагIа толамаш дьахачарех я цхьоалагIчен кхоалагIчен промыслий, шоллагIча методах мехкадьтта доаккхийча цеха, скважинашта капитальни ремонт еча цеха коллективаш. Конкурса жюре решенех премеш хьожайир: вышко-монтажни цеха коллективо хьалхара преми — 150 сом, цхьоалагIча промысла коллектива шоллагIа преми — 120 сом. ХIаьта кхоалагIа преми 100 сом кхоачашйир скважинашта капитальни ремонт еча цеха коллективана.

Укх шера управлене предприятешкарча творчески бригадаша кийч а яь производства юкъейихьай пачхьалхенна эзараш сомаш пайда беш йола итт рационализаторски предложени.

Рационализатораша доаха къахьегама толамаш кхы а лакхагIа хургьяр, нагахь санна цу балха тIа цхьаьола кхочамйоцараш ца нийслеро. Керттерча кхочамйоалерех да рационализацех балха е йоагIача хьисапе предприятей кулгалхоша, инженераша терко ца еча. Юхьанцарча партийни организацеша, предприятей профсоюзни комитеташа, ВОИР советаше рационализаторашта новкъостал даш рационализацехи балха тIа нийслу кхочамйоацараш ший ханнахьа дIадахара. Болхлоша кийчъаь предложенеш ханнахьа тахка а техка производства юкъеяхьара гIулакх шешта латт хьожаш тIахьожам лоаттабац цар. Цулукъа пачхьалхенна дукха пайда лургболча рационализаторски предложенеш дукха бетташ, цхьайолча хана шераш доах производства юкъе ца хьош. Масала, мехкадьтта промыслови управлене автотранспортни контора керттерча инженера В. Г. Хайбулина, технически отдела начальника В. Е. Трубицина 1963-ча шера кийч а яь дьачуелар «автоматизировани хьисапе автоматика цIенъяр» яха предложени, хIана а тIехьа производства юкъе йихьаяц из. Цох хургболча пайда эзараш сомаш да. Уж тайпа масалаш дукха доаладе йиш я электромеханически цеха беча балхах, кхыча предприятешка беча балхах лаьца. Уж санна кхоачамбоацараш нийсдаларах рацпредложенеш чотах пачхьалхенна пайда бара йиш кхоачашьенлар НПУ электромеханически цеха, 4-ча промысла, СМУ ЖКК коллективаша. Уж кхоачамбоацараш дIа а даьха хьалха латтарий мугIарашта юкъейхара берригаш теркам тIабакийта беза цар.

ТIаьйна социалистически декхараш толамца кхоачашдара цу предприятей рационализаторски балха юкъе нийслу кхоачамбоацараш дIадахара еррига шоай тороннаш оарбагIьаха еза партийни, профсоюзни организацеша ВОИР-ен НТО-а советаша. Творчески балха юкъе дукхагIа болхлой оза беза. Балха тIа хьалха латтача новаторий, рационализаторий опыт шерра вIайовзийтанга а чIоагIа лоархIаме да хьалхашка латта декхараш ханал хьалха кхачаццдара.

Т. ГУСЕВ,
рационализацеи изобретательстваи совета член.

«СЕРДАЛО»
2-гIа агI., 28 май, 1968 шу.

СОВЕТСКИ ДОЗАЗОН ТІАРЧА БІУНИЙ 50 ШУ ДИЗАРГА

ТІЕМА ГІУЛАКХ ДЕШ ДАЬККХА АХ БІАЬ ШУ

Инарла-полковник
Павел ЗЫРЯНОВ,
дозанан тІарча бІуний Коьртачу
Управленин начальник.

☆

КХОВЗТЕЬА эзар километр совгІа тІаьха да Советски Союза доазув. Баьццара фуражкаш йолу тІемахой ба уж доралеш латтараш. ТІема ха деш лел уж Арахсен Амури кхача хиний берда йистошца, тІабувл Памирен Тянь-Шанен лакхачь ловмаш тІа, чаккхбувл каракумски барханехи карельски хьунехи. Масса лелача кемаш тІа а багІаш ду шоай гІулакх пограничникаша Балтика хишка, Беренгевен Іаьржачен форзашка, Тайжача океане. КъайлагІа лела моастагІа мичча хьа гІолла а вай территоре тІа хьатІавала гІертача советски доазонаш лорадеш латтараш — пограничникашта дукхаьлотта везаргва цун.

Цар тІема вахта ах-бІаь шу дуъ. 1918 шера 28 маерча Халкъа Комиссарий Совета Декретаца вІашагІдехкар Советий хьонача республика доазон тІарча хан бІунаш. Цу декрета кулг дахьр Владимир Ильич Ленин вар. Советски пограничникий эгара хьалхара кулгалхон царна хьехам тийнари, башха-зика революционер Феликс Эдмундович Дзержинский вар.

Доазон тІарча бІунаша массаза а сийлонца кхоачашдаьд партен халкъон шоашта тІадедка бехктокхаме декхараш. Империалистахен цІерразведкашен цІаккха а нивашш фуъкъеи кхоадаьдац вай мехка социализм хьалъяра гІулакх фуннагІа моллагІа даь а юкъасопалар, ше зьархІачунга кхача советски халкъа новкъарле яр духьа.

Хьадагайохаргъи вай тІема гІулакх деш яьккхъ юкхьандара ха. Доазон йистерча районашка цу хана кастаста баргІаш «хьаьший» бар шпионаш, диверсанташ, контрабандисташ, цига тІаухар атапза биса тайп-тайпара кІайгвердейшаш. Доазол дехье гевзана кийчбеши хьалхьебеши хиина массе тайпара а сибатера а бандиташ доазон йистерча юрташка чухьелхар. ЦІепошта а халкъа рузкъаиша а цІераш еттар, баьа нах бовхар, бодбора. Баьццара фуражкаш тохкача тІемахоехи ЧБ балдоехи дегаоцдие еш бар цу хана советски нах, царна хьинаре новкъосталдера цар доазон йистерча районашка политически бандитизмана дукъала юкъарчал довццаш лоаттайеча къовсаме. Дукхха бандитски шайкаш, диверсионни группаш, цхьац-цхьацца бола шпионаши диверсанташи доазонхошa бовбеш а лувццаш а дукхха моттигаш хийнай. Чіега а теха дІакъайлъя цар советски доазонаш.

Нимкъаьа дар тиъаь иттлагІа шераш а. Германен империалистически Японен, СССР-а «дукханo» тІом бе лаьаш кийчлуш, готтара цІоагІйир шоай развенки. Цу хана Дальни Востоке гІулакх деш, доазон тІарча отряда команза еш вар со. Нагахьа ди шІалолпар тхона сатийна. ДІа а хьалда а гера деттаьш провокацеш делийра японцаша, доазол сехьа бувлар, вай нардавита доа лера, СССР-е шоай агенташ чубахкийта гІертар. Малхбузехьарча доазон тІа уж тайпа гІулакхаш кхы кІезигагІа делалаьцар гитлеровски разведие а. Цу тоалхаенча хьалашка майрен фен гІулакх деш, йовсІача тайпара моастагІчоа хІама юхатохаш бар пограничникаш.

ПОГРАНИЧНИКАШТА доагІеча даькъе цІерацен шІайнаш эггара бирсагІа йола халонаш тІаэттар Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІема тІа. Эттара хьалха тІема дукхаьлъэттараш уж бар. Дийнача пизага зиллача, хови ца дарра, совле фашистцка яр, цар яр танкаш, авиаш, артиллерри. БІеззига мара яце а, дог-уйла чІоагІа долаш йола советски доазон тІара заставаш цу унзареча сахьата кхераллаиар, бовзи санна чІоагІа лаьттар уж Даьхен сийлахь доазонаш лорадеш.

ХІара застава крепость, хІара пограничник турпал а хиина дІаэттар. Кхьметтел хІанз а, 1941 шера малхбузехьарча доазон тІа июньски тІемаш лаьтта тиъаь ворІ шу гаргІа ха лаьнначул тІехьагІа, хьедлалу бІухой турпалала, денала, майралла керд-керда овгІонаш, йоаш туралий керд-керда цІераш. Шийтта дени шийтта буси оборона лаьттаьча лейтенанта А. Лопатина заставерча бІухошта карагІдаьнначa гІулакхах шийта тІех кхы цхьаккха доацa тІем тІара къонахчал лоархІаш лукха ха лаьнхар. ХІанз вайна ховш, политрука П. Родионова, лейтенанта В. Тужловa, воккагІа волча лейтенанта В. Девятьяла, эІамагІа волча лейтенанта Н. Колотова, дукхача кхычар командагІа хинна пограничникаш а моастагІчох ницта турпалаш санна лийталга.

Июньски тІемаш чакхдаьнначул тІехьагІа Дай-мехка тІом беш долча Советски Эскара юкъебахар пограничникаш. Цун оборонительний наступательний операцешка эггара дикагІа йолча оагІорахьяра белгалбаьйтар цар шоаш. Цар тІема никъ малхбузехьарча доазонашкара Подмосковье, Сталинграде, Кавказе кхаччалца бижар. ХІаьта юха — малхбузехьарча доазонга кхаччалца а кхы дІахо а — Берлинех Эльбех кхаччалца.

Уйланца доазон тІарча бІуний ах бІаь шерарча тІема летописа оагІонаш хьаьхка аттача, хьона хьалхашца хьаувтт боарам боацпаш майрен Даьхенна тешаме хиина, моастагІа эшавара е шоай цІи а, е вахар а ца кхоадеш хиина тайп-тайпарча моахалех бола салтий. Царех ба Советски Іаьлал доалача хьалхарча шеранашкa шоайл дукхха а дукхагІа болча баемачаца хиннача тІем тІа лийтх пулеметчик Сидоровн Средни Азерча Капча-Су кхача легендарни постера цун новкъостий. Шоай вахарца шоай Іалика юкъаш, шоай «Максимо» дьщка ногІар тІа дІадахаьа цар кхоаненах бокъонна юг тийша хилар хьахьоккхаш дола дешаш: «Даьхъала хийла коммунизм!» Царех ва вай доазох чакхбоала гІийртача диверсантий бандана шоай нахьацца никъ бийхла Коробицын Андрей. Цареx ва Махалин Алексей а пуапа цхьана Хасан кхача озера юхе японски самураех лийта дукхха турпалаш а. Царна тІехха — Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІема турпалаш. Ноаззагара ноахнга шалаш хьийоагІа тІехьахой-чекистий къонахчалой фалон эстафета.

БЕХКТОКХАМЕ декхараш дийшар доазонхой дІал тІа тІом чакхбаьннача тІехьагІарча шерашка. Империалистически наьчахьалкхенаш, эттара хьалха США-с а, доккхача хьинарца доархаьир СССР-ан социалистически мехкаштех дукхьалара шоай разведкай тийша балхьш, начахьалкхен политика беарагга кхоачаеш аййир цар провокацеш шпионаши.

МоастагІчун агентура чуйолараx вай мохк лорабе пачхалкхен кхерамзлен органашта новкъостал а деш, доазонхоша тешаме дІакъайлар дечаув. Вай мехка дукхьалара империалистически разведкай тоталин шпионаж юкъагІайсар, из дагаехараштa летар це а хулаш.

ТІом чакхбаьннача тІехьагІарча шерашка боккха эзар сийлахьча цар йовхарий, бокъонца болча доазон тІара, гІулакха говзанчий, Смолин Александр, Лемчук Василий, Дуваев Вячеслав, Запорожский Борис, Михайлов Анатолий саннаьчар йлендь. Доазол сехьа бовла гІертаранна бирсех кхераш а хиина дахьтаб уж.

Ветераний опыт шоашка эа къонача бІухошa. Нарада велаш, Таран Сергейна хоелар доазув тоадалаьвий группа. БІезиг-дукха а яело яь чинолларе уж кІалхарбоалла тарлора. Пограничния вехаваш, пхеннен духьаловьинна из ше цхьа! Шаболабеннаб дира къонсам. Доазув талдаьараш юкъасовнабе вІаштІехьдийтар Тарана. ХІаьта цу юкъа заставера новкъостал а тІокхийнад. Кхерамечургийоацача зев тІа оттаьй банда.

Іалармате халча хьал чІа хиннай эпсара Д. Бубенина гІулакх деш хиннача заставе лорадеш йолча доазон участок. Командоране залаиъ сийленца кхоачашйир салташен сержанташен, Советски Союза пачхьалкхен хьалташ шІоарта кхетадеш, сабар, денал долаш шина хилар хьа а хьоакхаш. Из бахьан доазв юкъагІъяьхар бІехача гІулакхаца кулгаш дІоахе гІийртача провокаторий уйлеш. Пограничникаша ряд хьийхар Советски Союза дукхьала йоахаза тарлуш хиина провокацеш.

ЧІоагІа шоаш фе хилар хьахьекхар контрольне - пропускной пунктерча пограничникаша мугІарерча Шелудченкос, Добарушина, Новикова, Родинова. Вай мехка гІолла дийнна юхайоагІаш йолча автомобила чухьожаш бола дана радиатора турбидицка къайлагІа дІаехка йоахна хІамаш гучаяьлай цар. Цу чу лочкъадаь доалаш хиннад 645 грамм платина, 950 сом Советски ахча. Цхьабакъда, гІулакх цунна чакхдаьннадац. Царна тахаш йолаш хийтар турист башха хІама новкъа на хеташ шийгара дахьккхача рузкъах къастар а машинана чухьежа баьинача тІехьагІа из сихвалар а. Таможенникагара дийхал цар кхычa мехкара венача шийнна чухьо...

...жийтага. Из бахьан доааш кхы а кхаь тІоанига чу ева хІанаш лахар контрбандистагара, ширака подкладкаь чугІолла дІатийга йоахкачара.

Доазонкой духьал латта белаш волча моастагІчо вегдоахар Іехабарм хІилла делаври да. ХІанз кхы а гонагІа хиннаш из. Империалистически разведкаш хІанз бокъонца Іомабу, шаьрбу, техникана керда карагІдаьиваранка хьежна кийчбу СССР-е хьачуухийта шоай агенташ. Пограничникашна теркалу моастагІчун кийчоне, тактике, технически керладаранка хиина хунцачаш, хІаьта цунга хьежна кхы а тешамегІен фегІен дў шоай гІулакх.

Доазон тІара ха тІом хьалехьарча а кхьметтел тІом чакхбаьиначул тІехьагІарча а шерашкарчул дикагІа да хІанз. Керда техника кхачай доазон тІа. ХІанз салташта новкъостала дика гоур (вешта цхьанцайолча моттигашка-м цунга кхоачаргдолаш хІама хац) хиина на Іеш. масса дела транспорт а я — автомобиль, кема, вертолет, самолет. Вай кара я зеоа, буваама, хоама хІанзара средестваш! Вай тІемахой гошача бе йоаллача техника царга йиш хулийт кхераметІа йола моттигаш хииіи тешшамен дІакъовла.

ИМПЕРИАЛИСТАША дІамаьцІаккха а ца делаьча тайпара, чІоагІа лелаю Советски мехка дукхьалара идеологически диверси. Антиимпериализма деррига ницаш фаркагІдаьхал советски наха, къаьстта а советски кагирхошта юкъе коммунизма идеалех бола наьтешам бохлара, халкъий сийлахь-доккха социалистически доттагІал дохадира. Уж турлабеннарий кхоачашхургйоаца плаваш я. ХІана дьача йолдача хІамах тІехь хоталонаш йоахача марксизма-ленинизма идеологи йоахелгах, вай мехко машара кхехаашта дикача оагІорахьара еш йола сийлахь-йоккха влияни кІезигьелгах хІама хургдолаш дац. Цхьабакъда, моастагІчун диверсеш йиза теркал ца йича йиш ло байга, дахи фу а буржуазни влияние моллагІча формашта дукхаьлотта доаш а хила деза вайн. Из дІахех вайгара КПСС ЦК апрельски Пленума решенеша.

МоастагІий идеологи юкъе яра дукхьала лоаттабеча къовсаме эггара хьинарегІча тайпарен юкъарчал доаццаши закъа доаа пограничникаша. Масса тайпара хьавІашадІбелла антисоветски гІурт къайлагІа вай мехка чуахийта гІерт буржуазен разведкаш: книжкаш, грамофонни пластинкаш, магнитофонни ленташ, кхьираш. Уж-найзана лел, йоаца кІамаш чакх ца яийта тешшамо арахьале оттаьй доазон тІа.

Доазон тІарча бІуний шовзткъе итта шу дизар — дерригача халкъа пІой. Цу дийнахьа юбиляраш ба тІемахой хинна ца Іеш, доазон йистепел баьа оах, халкъа дружинаи пограничникий къонача доттагІий отрядин членаш. Оаха зег тІара баркал оал тхоай тешамеча новкъосташта Дай-мехка сийлахь доазонаш доладара хьинаре новкъостал дарахь. Фен къонахчал долаш уж хиларах воагІар дІалу вай царна. Советски салтечуни штатски баркъа дукхалеча советски сатен из тІема ахьоагІо шани хьаршен чео йолча хана вай лаьттар тІа из никъ беш, е хург а баш моастагІчоа.

Шоай бІуний шовзткъе итт шу тудача дийнахьа пограничникаша дІайха кхаршал даькийт шоай доттагІашкен соратникашкен — шоашца цхьана оагІув оагІох а теха, цхьан мугІаре отта социалистически содружества мехкий доазонаш лораеш латтача вежарашка доача социалистически содружества мехкий доазонаш лораеш латтача вежарашка доача социалистически мехкий пограничникашта. Советски доазон тІемахоша вІаши бувзам а болаш польски, венгерски, чехословацки пограничникашца, хІаьта цигга вежарашка йолча вокх социалистически мехкий пачхалкхений доазоний часовойшца а лелаш тІема гІулакхаш хана йоахалца техкал, юкъарча моастагІчоа — империалистически разведкашта дукхьала цхьана доаттабеча къовсаме чІоагІденнад. Из доттагІал дохарглоацаш ха. Сийлахь-йоккхача социалистически лагера цхьоагІо ца йохаш мо цара! Коммунистически партен халкъий ас санна йоахке эр доазув лорадерий, гІулакх дара хиланца яр мел йоаца хІама цу парца, дакхда мах бу цар тІема гІулакха хьегача къин.

Шоай шовзткъе итт шу дуза да, массаза а санна, ха деш, тІема дежурстве латтар доаккхаргда мазонхоша. Уж вахте оттаргба Даьхе, царга, сийлахь-доккха советски халкъ дегчу а долаш.

(АПН)

Дийнахь а буйсанна а хьий Даьхен фордой доазонашка шоай гІулакх деш ба II-ча форде доазон тІарча даькъа морякаш.

СУРТА ТІА: шина цхьагІча морякех вола 2-ча статьегІера старшина Ю. Сар. Из командерий отделене командир, комсомолец, классни специалист ва, гІулакх дика деш хилларах дукхха а иооцаргени аьй цунна.

ТАСС фотохроника.

АРМЯНСКИ ССР. II-ча застава тІемахоша фе лораю доазон тІара шоай участок. Уклаза хІара метр зайдалаьа зувш я. Пограничникашта дикагІа тоаю шоай говзал, тІема а политически а знанеш лакхьаю. ТІемахой баха на бовгІа капъабохал сийлахьарча денна — советски доазон тІарча бІуний 50-гІа шу дизара.

СУРТА ТІА: ефрейтор В. П. Салтиновский — тІема а политически а кийчон отличник.

Р. Акопова Э. Исмаилова сурт.
ТАСС фотохроника.

БРИГАДЕ ХЬАЛХА ЛАТТАРАШ

Веррига а виъ коммунист мара вац Гудермесски района «Дружба» совхоза цхьоалагІча отделене тракторно-полеводчески бригаде болх беш. Бакъда уж дукха бене а боккха массово-политически болх бу цар механизаторашта юкъе. Къаьстта теркам тІабахийтаб бригада коммунисташа кхашкарча станашка тахакарча деной лоархІамегІа дола декхараш хьахьоккхаш йола гойтаракхь агитаци хилйтара. ХІаьта цар из вІаштІехьа а доал.

Бригадерча хІара къахьегамхочун бІарг хинагІа тІаеттарболчча хьалтеха доахк тайп-тайпара аргд кийтдаь плакаташ, позунгаш. Цар тІа аздаь да «Ханал хьалха кхоачалъергъа вай пятилетка цхьоалагІча шера план», «Республика иртбоахама белхахой! 1968-ча шера 150 эзар тонна кІезигагІа доацаш кхьат дургда вай Даьхенна» ди тІакьехаш.

Шеча уттодоке хьачувьаннача гуш да цхьоалагІча тракторно-полеводчески бригада бохкдой къахьегама тролаваш, цар хьаштахь Укхаза хьалтеха доахк пятилетка кхоалагІча шера района, совхоза, бригада хІара къахьегамхочо тІаийпа социалистически декхараш чІадола плакаташ. Коммуниста В. Бикусова кулгаштаха йолча цу бригадера механизаторашойла юхье баьннаб. Масала, П. К. Реутовси А. Нацаевен дош дерна хІара сменин задани 125 процент кхоачаяьъе, 5 процент дезгор кхоче, кІаьха оахан кхара шера цун 125 процент кхоачаяьъе. Царна цхьайсъ социалистически декхараш тІаийпа юхье баьнна къахьегаш ба бригадера берригa механизаторащ а.

Шера дІаьржай механизаторашта юкъе социалистически дозь. Цунах даьа дуц «Къахьегама листокашa», «Молнешa», хан-ханнахьа араеш уж цу гІулакха бехктокхаме волча коммуниста В. Толопилова. Бригада хІара къахьегамхочунна дІахьиедийт цо цхьан ежпагІа даьхь толамаш а бригада хьалхара моттигаш яьха механизатораш а.

Н. АСТАХОВ.

ДУКХА БЕРАШ ДОЛЧА НОАНОШТА—СОВГІАТАШ

1944 шера 18 августе араденнача СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указага хьежа СССР Лакхехьарча Совета Президиума цІерагІа, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо «Материнская слава» яха орденаш «Медаль материнства» яха медаль енний дукха бераш долча ноаношта.

ГОРОД ГРОЗНИ ОКТЯБРЬСКИ РАЙОН
ИИС БЕР ДАЬЧЕН ХЬАЛХЕДАЬЧЕН НОАНОШТА 1-ча СТЕПЕНА «МАТЕРИНСКАЯ СЛАВА» ЯХА ОРДЕН

Іилова Жабраила Хьасайна — Грозненски горпищеторга белхлочо.

Габароева СайдІадо ІайпаІайна — наькъаш дехкача управлене белхлочо.

Мадаева Халиша — Нохч-ГІалгІай Респотребсоюза заготовкай управлена сомий-баьшадарий комбината белхлочо.

Хотурова Зулайна — Грозненски мехІдаьттчь чакхдоахача завода белхлочо.

ВАРХІ БЕР ДАЬЧЕН ХЬАЛХЕДАЬЧЕН НОАНОШТА II-ча СТЕПЕНА «МАТЕРИНСКАЯ СЛАВА» ЯХА ОРДЕН

Мамакиева Хьусейна Дошхана — цІен-нана.

Маргачева Ольга Ивановнана — цІен-нана.

Матиева Зайдата — № 3 йолча сомий-баьцадарий совхоза белхлочо.

Исмаева Маржана — цІен-нана.

Тоеваша Танбата — цІен-нана.

Хамидова Хазрайна — Нохч-ГІалгІай Респотребсоюза заготовкай управлене сомий-баьцадарий комбината белхлочо.

Зьадрбиева Висаньха — цІен-нана.

ВОРХІ БЕР ДАЬЧЕН ХЬАЛХЕДАЬЧЕН НОАНОШТА III-ча СТЕПЕНА «МАТЕРИНСКАЯ СЛАВА» ЯХА ОРДЕН

Абдулмажиева Алухана — цІен-нана.

Абубакарова Зураьц — цІен-нана.

Арсаева Юсина Мареза — цІен-нана.

Мехдиева Мехьмуда Ворошиева — № 3 йолча сомий-баьцадарий совхоза белхлочо.

Бекова Хамбьтара Бейсарова — цІен-нана.

Богданова Зурапера — № 9 йолча профессионально-технически училища уборщица.

Дудаева Асмайна — цІен-нана.

Османова Густу — цІен-нана.

Юнусова Яхийна — цІен-нана.

Ядаева Райхата — цІен-нана.

ЯЛХ БЕР ДАЬЧЕН ХЬАЛХЕДАЬЧЕН НОАНОШТА 1-ча СТЕПЕНА «МЕДАЛЬ МАТЕРИНСТВА» ЯХА МЕДАЛЬ

Алиханова Бикай Руманецъ — цІен-нана.

Ахмедова Заргана — цІен-нана.

Бекмеева Хаваьа — Грозненски химически завода белхлочо.

Габибекова Раисана — цІен-нана.

Еламова Мотиь — цІен-нана.

Зулаева Лайлайна — цІен-нана.

Исраилова Хеэраьц — цІен-нана.

Исмаева Тархана Ниррайна — цІен-нана.

Мамашева Хадижи Константиновна — цІен-нана.

Мусаевова Зайнана — цІен-нана.

Мустапаева Халисатъ — Грозненски плодоовощторга белхлочо.

Магомедова Залпайна — цІен-нана.

Муртазова Энкана — цІен-нана.

Никаева Лайсата — цІен-нана.

Османова Зинайна — цІен-нана.

Темирова Хьесий Иалгиева — цІен-нана.

Темиева Залина — цІен-нана.

Умурова Іалаудина Марижйна — цІен-нана.

Эскиева Саува — цІен-нана.

Эльмурзаева Зурайна — Грозненски зеленстроя белхлочо.

ПХИ БЕР ДАЬЧЕН ХЬАЛХЕДАЬЧЕН НОАНОШТА II-ча СТЕПЕНА «МЕДАЛЬ МАТЕРИНСТВА» ЯХА МЕДАЛЬ

Алгореева Хаваму — «Чечингтаза» треста уборщица.

Бацаева Халимата — цІен-нана.

Биоуитаева Белите — цІен-нана.

Вишаева Малжу — цІен-нана.

Даьеуаева Залпайна — цІен-нана.

Даулиев Куэсу — цІен-нана.

Дерсиева Эсмина — цІен-нана.

Делтуниева Асмайна — цІен-нана.

Дуктаева Оймайна — № 3 йолча сомий-баьцадарий совхоза белхлочо.

Иваева Асмайна — цІен-нана.

Мейбиева Гадий Хуту — цІен-нана.

Мешева Абубакара Медината — цІен-нана.

Мерфуминова Мариа Сатуевнана — цІен-нана.

Малечаева Тамара Якубовна — цІен-нана.

Минтаева Халимата — цІен-нана.

Мусаева Пальна — цІен-нана.

Паргуньгиева Висий Мадията — цІен-нана.

Салуева Хьамида Зинайна — цІен-нана.

Сулейманова Зеппайна — цІен-нана.

Хайбуллова Зулайна — цІен-нана.

Хагай Имнана — цІен-нана.

Цуруева Куржу — цІен-нана.

Эльмурзаева Зулпа Бовтаевнана — цІен-нана.

Эминова Салдана — цІен-нана.

ЗЕХЬА ХІАНА ДОВ ХЬО, СОВХОЗА СОМ

ХАНАЗЬА дикаургаш Ильсарерча «Экажевский» совхоза коммунисташта дІотахь шу. ХІара сона мальхерча продукцега укхаза дІаахийтар цхьа сона кховзткъеи итт кепига. Шу чакхдаьнча бухгалтераша Іолаьрхача хиина эа — 631 эзар сом хилар.

Мишта дел-хьогІ совхоза гІулакхаш хІанз, эргальаьна тІама дийтеш? Дукха хушшалена хІама хац Хьалхарча квартале шура пекхара заданн кхоачаянъьаш. Къаьстта гуш да ах шерара ир кхоачаш-ергІоашиьа а. Цу хана шура центнерагь дІабала мах 38 сом да — хІана ца-планах лаьрхІачул шоза дукхагІа. УрагІаух дулха мах я. Цун тоннига хІанз укхаза дІадоха 195 сом е планал 90 сом дукхагІа. ДІадахача шера дулхь дІалела кхоабача хІара бежана юкъера дьаьрхІача 50 грамм дозал ІотІакхетар укхаза, хІанз 30 грамм кхет.

Эсала дел кхашкара боалаш. ХІоно а эхана 100 тенгар-лаьтта да. Зненешта юкъе дІа-хьа еахьалза а дІайийна хьажкІаш а.

Вешта аьча хІана укхаза делача гІулакхашка хьежача массаненa а багахка «631000» яха цифра кхы а лакхьаьир кхераш бозйш я укх шера.

Мичахьа да цу зен шинкъаш, такидгаш? Цу гІуэзакха дагабала, хІаране шийна хезар, дагардар аувна гулбелар укхазара коммунистоаш укх дешошка шоай собране. Цига бар парте боаш бозхдой, специалисташ, бригадираш, ферма заведующеш, управляющеш, механизатораш.

Къамаьл цІецдалиттa хиндр Хала дар укхаза шаьрача къамаьлаша кІалхара нана.

Цу берриг совхоза хиннача 631 эзар сом зенах 409 эзар доахана боахано даьз совхоза. Вай лакхехьа вьхача тайпара укх шера а уж зе хулийта бахьанаш дукха дезаш вар зоотехник вов. Хаматханов. Масала, совхозе кийса ах доахан Іаьхара дус хІара шера. Укх шера а деннала хІара бІаь Іотто 50 Іасмаг мара.

Іодаь Іаьсий ницта эсала, гІийда, уналцІена доацаш хІана дул совхозе? Цун бахьан а дувца декхарийза вар зоотехник. Бакха безбенна, Іотча кхычарел тІеха даьнкха Іувал дац укхаза, эргаьаккха доакъар лац. Кхычарна санна чай силоси теадаш дІалоаттаду. Цунга хьежжа хул цо Іодаь Іасйт а. Сиха эазар доац цо, хаппатьа кавнлалац, юххера а е да, е эсала хул.

1965 шера даь дукха шинараш да совхозе хІана а Іаьсий да кхаш вагийча хьайбашта юкъе леладеш, хІана аьча бутІе даьккхача хала цар хила везача 280—300 килограмм дозалах ах мара даш цар. Из да уж Іоудаледа дела царна доагІача тайпара Іувал дІа ца кхаьчалга, зоотехнически, ветеринари тІахьожам боацалга.

Ницта Іотіадеттаденнад цу вай шоацача цифра совйи дІадахача шерашка, Іотіадеттану укх шера а. Хьалхарча квартале совхоза доахана боахано зе дхьд 75 эзар сома.

Цулухьа совхоза хьайбаш лелаераш хьинарах биза а дот тийша а ба шоаш шу толанца чакхдоаккхарг дарад, шиш шера доахан кхаббал доакър Іалаш а дерга оаха, кхаш доа. Хаматханова дийнача дарсача хабарга залувгІаш [illegible].

ХИИНАЧА зен сонаш дарха хов совхоза цхьаболча специалисташта, кулгалхошта, бокъда уж хьатІакхьерчадене шоай бІаргтоаца хьаьлхашка хІара дов кхеста «чархаш» бІаргагаш, зен лараш миччахьара йоагІа ха лац.

Ший автомашинаша а доакхи зе ду совхоза. ДІадахача шера 15 эзар сом зе, укх шера а кхы кхьпаленна дІахо дац. Цу машинашна хІанз дока беча бІиь километр аьаькьах 30 километр мара совхоза найна боалари дац. Вен 70 километр никъ баьеса бу.

ХІарад из ницта, мазе бахе вар? Цу безка юкъе доаш закъа кулгалхошка шоашь, хоач. Гонара тІе, врида тІа хайна кхашка гІолла дІа-хьа воалаг управлене гурган совхозе. Цунко шийна грузовой машина ел, дІалла йош ац из цунна улоара дийнахь сарралли. ХІаьта а совхоза вертерна инженерь воа. Бархаиoвша цар цІераш аьа лаьар: «зефа» йош йол пун вахалара.

Районе нассайаьча ноентго вараойагІаргьа шоаш «Экажевский» совхоза «Беларусаш» кханка балхаш сихвеннача хана а доацача хана а. Назрань чиша тІа хІана ола, хІаьта мож яша. КхьдЗела шоай гІулакх хьнча а дарца болх трактористаш. Цудуха, хІанзехьа укхаза норвал совгІа доакьд 15 тонн гарта. Іоагор. Цу тІа из гІулакх бахьан воахаш цхьа саг бехктокхаме а эзавац.

КПСС Нохч-ГІалгІай обкома бюро йийцай «Экажевский» совхоза дирекцена, партийни организацена хьалхашка декхар оттадаьа укх шера из боахам рентабельни хилийта аьхна.

Цудухьа къаьстта теркам тІабахийта кулгал де доза совхоза. Йорадее доза хІара керт, шийна баргбола торонаш, резерваш лаха оаргагІа бала безаш йолІ ха хьа-тІакхалья дукха ха а.

— Сай вовь сайгІа йоалий хацар сона, — йоалар совхоза дикагІа волча зоотехника АйбагІчеса АртагІа, — укх Іай сай трактора тІехьашна тележка а тоеса «Октябрь 50 шу» совхозе са салес яхь хоахча хана. — ЦигарчараІ вогІа да вай лоттаеш, техника, мах?

Тоъарга совхоза пачхалкхенга, ховллахошка заьеса кулгаш дІахьоахха. Диза а хьоахха нехарга цхьа.

Дошха зе ду боахана, яхаш дийцар собране, укхазарча дукхагІа болча кулгалхоштa, специалисташта шоаех хьаьший летаре а. Нагахьа царех саг вац ше бола беча цу совхозе вахаш.

Берттера зоотехник хІараш-вахьа вахаш укхаза болх бу ер 3—4 шу да. Нагахьа хара бийса шинхаш цо совхозе. Малх Іоалхбала бодалуцце а цІаьвзи. Бертера инженер Бархаиоев Назранера ва. Цун а беки боагІа сихагІа цІенгадь засте. Доаццо дьеча, нагтаьха саг вац «тІабехкачарех» а кертерча специалистех а укхаза вахаш. Партбюро секретарь цо. Арчапоз а ваа ТІой-Юрта.

Цудухьа цар йиш хулац массехаьна а вахача, шоай балхаца бувзабенна хила, кхона Іуйран зе доахр сарахьа да, гІулакхаш кІоаргагІа довза, уйла е. Ше а автобусашка мичча ух уж.

Нийса бир собране сонаш: I-гІа ишдь хьатІакхачалетьа совхоза болх бе безам болча шийх дезаж хьайбоалабе безь дьина. Из решени кхоачашдьар да хІанз кертера [illegible].

ХІаналица санна моле хила уйла ю совхоза партийни организаце, бокъонца коллектив цхьошта хьалхаща латта деккарац кхоачашде барцагІьаикха лаьрхІад укхазарча 50 коммуниста. Дукха да совхозе дика хІамаш а, хІаьта уж собране дувцаьаар. Даьр хоттадаа да ли ер совхоза: зехьа дукха сонаш дов укхаза.

[illegible]

ФИНЛЯНДИ. Советски Союза къилбаседерча доазон тIа XIX бIаьшере юкъеяххача, Малхбоален Финлянде экономика гIортьяна чIогIа гоалушдаьттача хьанна, дилача Сайменски канала реконструкци яра балхаш бистедоалаш латт. Из шин мехка территоре тIа гIолла доаза, Юккъерчи Финлянде Iамий система города Выборга юххе Фински заливаца вIашатIа а хотташ.

Къилбаседерча доалахочушара летта гIолла гIулакхаш ледадар теркал а деш, цуй экономика дегIаккхуллара нийкъостал долга чоаш, Советски Союзо 1962 шера канала советски даькъа берда йистера оаса а тIехьа Финляндега арендагIа дIаленнадар, поватткъел иит шу хь а йолла.

Баррига а дIалаьрхIача 57 километр соргIа бIаьха ба из хи тIара никъ, цунах 34 километр гаргга бар советски лаьтта гIолла бода. Канала пхоп шорал 27 метрагара 45 метрага кхоачаш да, кIоаргал 5,2 метр я. По торо хулийт кердайоьлакхача хи тIарча наькъ тIа гIолла шин эзар тонназа кхачналла бола мукх тIахоша кемаш кхуьла.

Реконструкци яь из никъ 1968 шера малне хьайалла лаьрхIаь.

СУРТА ТIА: Финлянде территоре тIара Сайменски канала дакъа.

Лахтинуро—ТАСС-е сурт

ЭКЗАМЕНАШТА—ЙИЗЗА КИЙЧО

8-чей 10-чей классашка экзаменаш дIаяла еза аттара бехктихканегIа йола да гаргакхоачаш латт вай республика [illegible]. ГIаIертта къахьегаш ба хьехархойи дешархойи, юха шаьрдеш а вIашагIтохаш а да баркIлагIчен иттатIчел классашка дийшар, чакхдаьнналд математика, физика, химе дерриг практически, лабораторни балхаш.

Эрсий метта хьехархоша экзаменаш йолча хана грамматически къоастае предложенеш, литературни еша тексташ кийчъйий, математикаша — задачаши примераши, физикашеи химе преподавателашеи задачел соннагIа, теоретически материалах практике пайда эца Iомабеннабий хьахара экспериментальни лабораторни балхаш а хержад.

Керттерча дакъе экзаменашта а дешара шу толаме чакхдаккхара а кийчъенний еррига школаш.

Экзаменашта хьаьстта дика кийчлу Сунженски района Ассиновски юкъерен баркI шерен, Карабулакски № 1, № 2 йола юкъера, № 1 йола Аргунски юкъера, № 1 йола Шалински юкъера, № 2 а № 7 а йола Урус-Мартановски юкъера, № 2 йола Ачхой-Мартановски юкъера, Веденски юкъера, № 1 а № 2 а йола Назрановски юкъера, Ножай-Юртовски юкъерен баркI шерен. Ножай-Юрта района Саясановски юкъера а дукха кхыйоль а школаш.

Цига а кхыча а школашка экзаменашта кийчо яра вIашагIъехка уггаlоккхи я. Цига да Iомаль материал юха малъъенга дикагIа вIаштIехьа йинтта доаккхаргда хара хьехархоша ду хьехамаш, экзаменашта кийчлучеи уж хIалучеи хана хила еза ден режим, дешархоша багах а йоазоша а де дезача балхашкара дIадехарам. дикагIа йолча сочиненей, изложеней, математика контрольни балхий образецаш, эрсий меттала предложени грамматически къоастаяра схеш.

Школаш йистейоахаш барашца дош консультацеш ю, дешархой экзаменашта кийчйора къаьстта кийчдаь хIенош да.

8-чу классашкарча дешархоша укх шера эттара хьалха вIьергьа экзаменашка эрсий меттах лаьца сочиненеш. Из дийна хьалагIа да. Дешархоша хьахьокха еэргьа шоай знанеш, кхетам, гонхал. ГIалат доацаш язъпа соннагIа, уйла нийса, дерригIа IотIаяззье, хьаенна теша хьежла да а деза.

Математиках баркIлагIча классерчар дIадаха езараш шин экзамен а: арифметика а тIехьа алгебра йоазонцеи геометри багахи. Цул совгIа, нийсаьнга школай 8-ча классашкарча дешархоша цаьна меттах лаьца а зу экзаменаш.

10-ча классашкарча дешархоша укх шера дIалургьа йоазонцара шин экзамен: литературахи элементарни функцеи а тIехьа алгебрахи лаьца а багах пхи экзамен кхы а — геохеIрех, физиках, химех, обществоведени а тIехьа историх, иностранни меттах лаьца.

Дукха къаьъега леза дешархой а хьехархой а.

Экзаменаш хьагIаккхача ихейисача хана къаьстта терко яиза ергьан къаьст-къаьстача темай знанеш кIелита йолаш болча дешархой, ноакъостал ле деза царна ца кхеталеш зисараш кхеталара, экзаменашта дикагIа кийчбалара. Цу тайпарча берашца хьы тIа а моашца. къаьст-къаьста занятеш е еза, царна ноакъостал эш хьехархошкара а программни материал дика кхетаьча ноакъосташкара а.

Дешархоша шоай знанеш законъелга хIара шера тIа-тIа дукхагIа дIадех. Уж экзаменашта дика кийчбахаран цар уж дика дIаялларан ноакъостал эш царна дагьи кахьарен моаноашкахьарен а. Экзаменашта кийчлучеи уж хIалучеи хана дIагIа сатийна моттиг хилийта еза дешархошта, дIагIарчеи коа тIарчеи балхашта тIера ца а боахаш, мукъа бита беза уж дIагIа зани занятеш яра.

Берий дешара хоткха зе ду уж занитеш тIара а боахаш, юрт боахаш, балхаш тIа ухийтача дагацаш лоаношеш.

Даьша-ноаношка дешa дагIача шоай берий терко дикагIа ярга, школера цхьаккха сахьат, цхьаккха занити уж тIахоацаш дIа ца ххийтара цар дукхагIа йоакхо ярга хьежжа дика дешарда бераша. дикагIа дIалургьа цар экзаменаш.

Деша дагIача берий чIоагIа йоакхо ю Ножай-Юрта, Сунженски районашкарча даьшей ноаношей, общественносто. Цу районашка нагахьа занятеш кхийталц дешархоша. Ножай-Юрта районе КПСС райкомеи райисполкомеи ноакъосталца йоаккхийча юкъерча школашка (Саясановски, Ножай-Юртовски) хIаране чу 127 моттиг йолаш шин интернат вIашагIъеллай эттара гаьнагIа йолча лоамарча юрташкара берашта чуэцара.

Вай республика юрташкарча школашка хьалхийнай къоначча хьехархой — педагогически къахьегама бокъоца болча мастерий бIарча плеяда. Цар цIерашт яха йезам боагIа. Ножай-Юртовски баркI шера школе Алла Владимировна Столповай хугалла гаттара дика къахьегаш, дешархошта кIоарген чIагIен знанеш луш ба хьехархой Юрина Галина Дмитриевна, Каратоянская Нина Георгиевна, Абасов Тангий Жамалдин, Зверева Анна Семеновна, Курганова Раиса Ивановна. Уж дукхабеш дешархошта, цар сий ду хьала[illegible].

ЧIоагIа сийлен хьастабен боаIаш ба № 2 йолча Урус-Мартановски юкъерча школа хьехархой Джабраилов Байсолта Султана, Надежда Васильевна Войнолос, Аслаханов Хьамида Адама бою бола боккха педагогически болх.

Дешархоша толаме дешийтaи экзаменаш дIалулгеи дукххача хьале хьехархоеки дийх ноаноеки тийша да, цхьабоаьда, керттерча дакъе дешархоех шоаех, цар пахаддашм тIабийрзаш знанеш Iомалрах, дешара, салаIар, физически къахьегама режим нийса вIаштIехьъаккха царна хIара тийша да.

Школе экзаменаш дIаялар, бераш, даьхенна оаш отчет ялар да. Цудухьа укх юлейнсача хана цхьаккха сальат зеть ца доалеш, тIагIертта къахьега деза оаш экзаменашта дика кийчо яр а йиззача знанешца шоай дешара кура чакхъяккхара а.

П. [illegible],
Нохч-ГIалгIай АССР просвещение министра заместитель.

«ХЬОКХАМЕ ЦIА»

Доикха цIей зилар укх денош-ка Грознерча Красноармейская улицагIа 17/12 номер йолча цIагIа бахача наьха. Царна елар кIоа тIара санитарни хьалаш дика хилийтара аьржача ахьа юкъе ка хьалхара моттиг яьккхарах доза дешаш тIадала вывеска. ХIаьта хIандчул тIехьагIа «Хьокхаме цIа» аьшп тIи а хурьеь цу цIен. Ленински района № 1 йолча домоуправлене № 18 йолча уличный комитета председателя нов. П. Милькина аьлар: «Сона хоза хет ноакъостий шоана е вывеска луш. Шоана йоагIаш еннай ер. Шун цIаи кора массела а хул хьокхамерча хьалашка».

ХIаьта кхилар ала йиш а яц, хIан, аьлча, хIара цу цIенна юххе гIолла чакхвоалачоа гуш за цу поара цIецал нораоки. ЦIагIа бахача наха хIара дийнахьа шоаш зуд шоай коа, хьалкхем комсаш, хIаьта коа хьаьльча цIенеш хозачеи беседкаш чу напгIатта салаIа, книжка деша, шахматех е доминох ловза йиш я.

В. [illegible].

ХАОТТАМ

ИЮНЬ— АХКАН ЮХЬ

Советски Союза ерригга а хIана ер дьина йолча территоре тIа ахкан хьалхара бутт ба июнь. Малхагара эттара дукхагIа йIоакхал кхачаш аьттанга, цхьабаннеда, цхьадолча оаррешка чIоагIа цоарзагIа юла из. Масала, 1941 шера шийла бар июнь. Кост-кост дегIаш деннар, ахкан беттачуйя дукхагIа гуйрен бетта таро бар. хIаьта Карела, Петрозаводски юххе чIоагIа лай дарц хьуяздера.

Бокъам бIайхаш а хул июнь. Масала, 1901 шера Россе центральни областашка дийнахьа температура плюс 33—35 градусага кхачаш лаьлара. Иштта йIовхал лаьттар 1946—1961 шерашка а.

Укх шера бIайха, баррамна 1—2 градус дикагIа хила мегаш ба июнь СССР ЕВРОПЕЙСКИ ТЕРРИТОРЕ тIа. Шийла хургья хьалхарча итт дийнахьа, бийсанна плюс 5—10 градус, хIаьта малхбоалехьа — гIорьянга дIакхоачаш. ЙIовхал оттаргья центреи малхбоалехьеи шоллагIча итт дийнахьа, къулбехьа — дикагIчеи кхоалагIчеи пятидневкашка: дийнахьа 25—30, къулбехьа — 30—35 градус. ДегIаш — дукхагIа даьча бетта юккъеи из бовши.

КРЫМА IАЬРИЧА ФОРДА ЙИСТАЦЕИ КАВКАЗЕИ — курортни сезон тоаенна ха. Июнь бетта хьалхарча яхо дийнахьа температура дийнахьа 25—30 градусага кхачаш лаькхургья, бутт чакхбоалалца лоттаргья йIовхал. Крыма форда йиста гIолла ды а къуенгьаш дегIаш дийна тадиву хьалхарчеи тIехьарчеи декадашка. Сочи, Сухуми кхалхара шин кIирашка мора йовчеи хургья аьшна хетиш хIана цаш.

КЪИЛБАСЕДА КАВКАЗЕ бIайха хургья дийнахьа 25—30, дукхагIча зана 31—36 градус а йолаш. Шин хургья шоллагIча пятидневкашка. Эттара хьалхарчеи тIехьарчеи пятидневкашка дукхагIча хана хуваш луш мархаш, лоацца догIаш, къувьеш ды хурга.

ЗАКАВКАЗЬЕ йIовхал хургья дийнахьа 25—30 градус. Хьалхарча шин кIирашка мост-мостa гIолла догIаш [illegible].

УРАЛЕ дукхагIча даьнча хувалуш мархаш а йолаш, лоацца догIаш а долхаш, ды а къувьеш хо латтаргья. Хьалхарча итт дийнахьа шийла хургья, моьш-моьшa кхьаметтиш тIьада лоа а дохкаш. 12—15-чеи 9—22-чеи июне кIезига мархаш а йолаш, дукхагIча хана йовчеи а йолаш ха хургья.

МАЛХБУЗЕХЬАРЧА СИБАРЕГIА дийнахьа 16—21 градус, пхалагIча пятидневкашка иккы а бIайхагIа хургья, хIаьта 4—7 июне шийлургья. Бийсанна гIорьача дIакхоачаш. БIарчача бетта хувалуш мархаш а йолаш, моьш-моьша догIаш а долхаш ха латтаргья. Енхаи оттаргья. Йовчеи оттаргья 13—22 июне. Бийсанна — дахка.

СРЕДНИ АЗЕ кIезига мархаш а йолаш, бIайха, дийнахьа цхьацайолча моттигашка 30—40. Малхбоалехьарча Памире — 18—23 градус йIовхал хургья. Минус 3 градусага кхачаш шоллургья Тянь-Шане шоллагIча пятидневкашка.

КАЗАХСТАНЕ 15—16 июне шийла хургья, бийсанна плюс 2—10 градус а йолаш, къилбаседехьа минус 1 градусага кхачаш. бIайха хургья хьалхарчеи кхоалагIчеи декадашка — дийнахьа — 25—33, къулбехьеи малхбузехьеи — 35—40 градус а йолаш.

МАЛХБОАЛЕН СИБАРЕГIА кIезига мархаш йолаш шийлаш — хьалхарчеи шоллагIчеи декадашка, бийсанна гIорьача дIакхоачаш. бIайха хургья тIехьарча пятидневке: дийнахьа 25—30, къилбаседехьа 20—25 градус.

ДАЛЬНИ ВОСТОКЕ — хьалхарча декаде шийла, бийсанна плюс 1—5 градус, цхьацайолча моттигашка лаьттах гIаp а еш. Приморски крае плюс 6—11. лоацца догIаш къувьеш дын. Магадански областе а Камчатка [illegible].

Владимир ШИШКОВ,
СССР Гидрометеоцентра Iилман белхо.

(АПН).

СПОРТ

«Динамо» стадионе шин дийнахьа лаьтта яхь 13—14 шу даьннача йIгача атлетика яккхамашта юкъе яр. 60 метр удача дика хьохкамаш гойтар Грозненски №№ 55, 57 йолча школа дешархоша. 7,9 секунд чара йоаллар из никъ беш № 57 йолча школа дешархочо Грехова Ирас. Цунна тIехьа еш Литвинова Таня (№ 55 йола школе). КхоалагIа моттиг а 55-ча школа спортсменкага Наумова Ларисайга кхьачар.

145 сантиметр. Из лакхал карайелайира 6-ча школа дешархочо Глачукова Иренас. Из а бокхачарна лаьрхIа шоллагIча разряда норма. ДIоахала кхоссалуча хот а Токарева Гала (4 метри 77 сантиметри).

КIаьнкашта юкъе спорта цу кхоазе а тайпах хьалхаельлар № 46 йолча школа дешархо Кузьмин Владимир. Цох хилар яхьа чемпион а, ЙоIигашта юкъе чемпионка Токарева Галя я.

Командни хьалхара моттиг яккхар (кIаьнкашта юкъе) № 46 йолча школа спортсменашка. Цар 975 очко я. ЙоIигашта юкъе яр а № 55 йолча школа команда — 1079 очко.

Цу хьаьшка котбаьлначарех вIашагIьелла команда РСФСР-а хьалхара моттиг яккхара Ставрополе кастта хургйолча зональни хьаьшка дакъа доацаш хургья.

П. [illegible].

Сурта тIа: 60 метр удаш котбаьннараш — (аьрдехьара аьттехьа) Наумова Ларис, Грехова Ирина, Литвинова Татьяна.

Автора сурт.

ХЬАЬШИЙ КОТВАЬЛАР

26 мае арглаярча матче Грозненски «Терек» вIашагIкхийтар Волгоградски «Тракторана».

Хьалхарча миноташка лела территориальни сена фусамдаьшкахьа а. Цхьабакъда, цох пайда эца магаш цар нападающешта. «Трактора» защитникашта дукха гIала доацаш йолаш вайчар чоалдаме йоаш атакаш.

Хьалхарча тайме счет хьеллa вIаштIехьа ца доалаш салаIа болх цигна а командай футболисташ.

Цул тIехьагIа а кхы дикагIа ловзалар грозненцаш. 57 минуте штрафнойра бурган чутехар вай хьаьшаша. Волгоградскаяа ше, из бурган вратаря Смолеева бехкагIа чухийтарга.

Иштта, счет 1:0 а йолаш «Терек» котьалар.

М. МУСИЕВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ФРАНЦЕРА НИЗ БОЛА СОБЫТЕШ

Деррига дунен теркам шоашта тIахьаб Францерча низ болча событеша. ВIаьстан юкъе Iаьржа доагIача дино санна, беррига мохк чулаьцаб лирача классови къовсамаша. Забастовкаш еча болхлой дуккалах кора хоамаш ккухь хIара дено. Юхьанца итташ эзараш бар уж. ШоллагIча дийнахьа бIаьш эзараш. Цул тIехьагIа — миллионаш. ХIана забастовка еш бараш 10 миллион соргIа иах ба. Из тайпа хIама бIаргаэайнадац Францера 1936 шера дена!

Дуккьал забастовка ярах кхоачам баь Iеш бац французски болхлой. Цар промышленни предприятеш хьалуш. заводий коана Iарашка Iе байракхаш хьалхъаь. доахаш «Интернационал» а долаш уливцашка арабувл уж. Металлургически машиностроительни заводашкара хьайнача забастовкай болама хIана практически экономика дерригга доакъош чулаьцаз. ВIалла а ца ледаш сайлай мехка дерригача машинаькъоликара поездаш. Парижа, Лиона, Марселa, кхыча городий автотранспорт, гражданскм аэропорташкара самолеташ.

Забастовкай болама низ бола таллгIи хьоаяра бахьан Сорбоннски университетера студенташ гIоттар а полице уж хьиза тоIабар а дар. Болхлой классо, образоване реакционни системана дукьала студенташа ийса хIабалабаь къовсам хьал а доацаш, 13 мае солидарноста забастовка йолайир.

Цхьабакъда, шоай ийсал аккха езаш а ба французски болхлой, нуухьа цар хIана шоашта доагIар хьадех. Французски коммунистически парте белгалдоакххачох. «Йоккхача капитала хьашташ хьалхоацаш, болхлой классеи къахьегамхоех болча деррига наьхеи хьаштакта духьала, кагирхошта дукьала. Франце таханарчеи кхсанарчеи хьаштаща дукьала» доал деш йолча правительствагара.

Забастовка еча миллионаш болча французски къахьегамхоша шаьра хьахьокх шоай низ. шоай гIудакх баь хиларах бокъонца хош тийша шоаш болга. Заводаш, вокзалаш, учреждениеш, банкаш, дешара заведенеш хьа а лувнаш. болхлоше хьакхайкаду, шоаш дIадехарaш кхоачашдалица йолча хана шоаш уж шоай бе йоаккхаргхилар. ВКТ профсоюзни объединене кулгалхоша къахьегамхой цIенагIа дIадех антисоциальни декреташ юхадоахилга, болхлошта хьабе болх хулийтаргболаш, баха ди лоаце, пенсеши ха 60 шерага кхачналла локъе, предприятешка профсоюзий бокъонаш шерье йиш хулийтаргйолаш дола кхидда гIулакхаш тIаешилга.

Ди тIехь шерлуш латт Францера къовсам. Города тIеххьа хьайнай юрт а. Юрта боахама болхлой федераце къамаш совето бахьа тIахьехамагIа 24 мае чакхдаьккхар правительства юртбоахама политикана дукхьаларча ахархой къовсама из. Цу дийнахьа ерригача Франце дуккхача ахархой демонстрацеш хилар. цига дакъа лаьцараша лаьтта лелаерий хьал тоадаьга, кагирхошта бе болх хулийта а деза. Франце эттача хьала башхало седах латт аьлча, из латт, чуьхарча политикера правительства никъ городийн юртийн улицашка меттел, парламента аьрдехьарча депутаташта юкъе меттел. правительственни партей мутIарашка а къоабал ца беш тухьале ешн хьалечах. Из геттара шаьра тьахьеххар аьрдехьарча ишзаша дIадехарагIа къамал собране чIоагIа эттача дебатанша.

Вовзаш волча правительственни лагерерча шин деятела Рене Капитанеи Эдгар Пизанеи шоай депутатски мандаташ йитай правительства политикана шоаш раьзе ца хилар хойтам. Дукха ха йоацаш а тIехьа Помпиду правительстве юрта боахама министра пост кара йолаш хиннача Эдгар Пизане хьаьхкхийкалир, правительствах теша ца хилара. Вотума тIехьа голосоване ергья шe аьнна. Компарте генеральни секретара Вальдек Роше дIаийнйар правительство дIаяллгеи халкъа демократически союза правительство вIашагIйолли дигеи. Изхьмо вадиарш Йир социалистически парте Генеральни секретара Ги Моллее а демократически социалистически низий федераце председателa Миттерана а.

Тахьх укхам санна яр правительства кхел. Правительствах ца тешара резолюцена тIехьа кхадж тесар 233 сaгo, вешта аьлча эшача боккрагa дIахача 11 сaг мара кIезигагIа бовцарaна. Цхьабакъда, къамал собране аьча голосованех хьахиннараш мелча беса хале а. шоаш ийса дIадехараш кхоачашдайтталца йолча хана къовсам деттабе лаьрхIа ба французски къахьегамхой. Уж хьаллоац Францерча деррига аьрдехьарча низаша, эттара хьалхха коммунисташа а доапаш. «Французски коммунистически парте,—белгалдоаккх Вальдек Роше,—юха а хьаккхайкаду шоаш дIадехараш кхоачашдайтар дукьа къовсам боттабеча къахьегамхошка шоай солидарность хилар, вай хана демократически лакхера школа бахьан дешаш къовсам болабаьча студенташна шай солидарность хилар хьахкхайкальча хана а санна».

ИТАЛЬЯНСКИ КОММУНИСТИЙ БОККХА ТОЛАМ

Итале Коммунистически парте йоккха, котало яьккхай 19—20 мае хиннача парламентски хоржамашка. 8.555.000 голос кхаьчай коммунисташка. Хьахха дIалахача мелагIча хоржамашка хиннача дукха дукхагIа а уж абсолютни цифраца лаьрхIача а проценташца лаьрхIача а. Компартега депутатий палате 177 моттиги сенате 87 моттиги кхаьчай. Эттара тIехьагIа 1963 шера хиннача хоржамашка 7.767.000 голос а гулъяь, депутатий палате 166 моттиги сенате 83 моттиги кхаьчаяр коммунисташка.

Компартеца айхха барта яр дукха ха йоацаш вIашагIъелла, 1.414.000 голос гулъярца иштта боккха толам баьккха пролетарски цхьоагIон социалистически парти а. Депутатий палатера 23 моттиг кхаьчар цунга, хIаьта сенатера — 14 моттиг. Еррига а дIалаьрхIача Компартена гонахьа кхотаденнача аьрдехьарча низашка 30 процент соргIа голосаш кхаьчай, мелха чухьарча политически вахаре кхы а чIоагIагIа вовзаш еш йола фактор а хиина дIаэттал уж.

Хоржамашка аьрдехьарча низий керттера противник яр «аьрдехьа центра» залаш йолчуй правительственни коалици. Цунна юкъе керттера дакъа доапар итальянски капитализача керттерча низий хьаштаи хьалдоацаш йолча христианско-демократически парти. Йоаккхача капиталой католически килазой хьалдоацаш хилар бахьан долаш [illegible] ткъаь шера Iаьлала керте латт из. Правительственни коалицера цу парте партнер я 1966 шера гулдаьхьа хьаь вIашагIкхийтта социалистически парти.

Хоржамашка христиански демократанара бойт дедабарен НАТО агрессивни союза чIоагIъярен лозунг долаш яр из парти.

Аьттехьарча социалистий кулгалхошa беза мах тоххар йоаккхача капитала хьалхашкара из песел лара политика бахьан долаш. Цхьа миллиони ах миллиони соргIача голосех яьлар вIашагIкхийтта социалистически парти. Юххера а, хургаш ховеох йоах Рейтера агентства «хоржамашка чIоагIа ийшача тIехьагIа пхьоагIо доаттаара цIенхаштарча проблемашта тIаIоттадургья Ненни вIашагIкхийтта социалистически партия».

Парте аьрдехьарча ткъаьно хIамале а хоаж баьб Ненне. Христиански демократашарча керлача коалицена юкъе дакъа лаца шийбезам ца хилар. Цу ткъача кулгалхочо Ломбарде тIахьийхар парте кулгалхой хIана эттача хьалега кхы тIехьа ца доахаш хьажеоа. Цхьаьккха аьрдехьарча фракце дIалийхар сон чехка парте съезд гулъелга.

Италерча хоржамашка аьттехьарча низий толам баларо чIоагIа сатем бойбаь вIашагIкхийттача Штаташка, Малхбузен Германе, кхыча капиталистически мехкашка.

Хоржамий итогаша бокъонца баькъар деррига прогрессивни низаш кхетадара коммунисташа чакхйоаха политика нийса хилар. хьахьекхар. Компарте хьакхайкаь мехкарча машарен къамаш хьаштийн гадаккхара программа шерра къоабальеш хилар. Цу программа тIа оттальл хьала демократически эргалонаш елга, Итали НАТО-на юкъера хьаялга, цуи территоре тIара тIеманан базаш хIайоахалга, оялангара деш социальни реформаш елга, хьабе болх ца хилар дIадоаккхилга.

ДОШ КЪОАСТАДЕЛГА ЮКЪАГIДОАХ ИЗРАИЛА

Израильски агресси бахьан долаш Гартарча Малхбоалене этта хьал хIана а кхоахадени латташ цу районерча хальъй машара а кхерамаш а гIулакха кхерамеш за. Iарбий мехкашта дуккьал кхерам тIатувеш къамальаш зу израильски пачхьалкхен кулгалхоша. Израильски военщина дIахо а провокацеш деллаш а Иордапена, Сирена, Ливана духьала. Цара денна деллаш дола гIулакхаш из машар беш яь соглашени хIана а техкар, маьрша бахача Iарбашта гора чуистар. Iарбашка болча гражданашта духьалара террористически акташ уж луш чубехкара.

ДIадахача кIирагIа шиЙ веселка ассамблея Гартарча Малхбоалене хетачча хьалех лоача дешa хетамба а кхаам Кхерамаден Совет. Къамальаш лоача хьахIгIчар бехке дова Израила провокацени гIулакхаш. Цар хIадийхар дIалийца Iарбий территореш шийга чIоагIьяра Израила дIаролала деррига гIулакхаш ма доахалга. Дукхна а дукхагIача мега а еш Совето тIаийнар Iарбий Иерусалима аннекси е гIертилга аттара Израиль тIаьхехаш йола резолюци.

Цхьабакъда, Кхерамален Совета из резолюци а кхоачаш ца е безам болаш я Израила правительство. ХIанзалпа а дукхьал шитта из хиннай гIулакх Гартарча Малхбоаленах лаьца ООН-е тIаийнача ерригача резолюцешна.

Из дика хьахьокхаш да Гартарча Малхбоаленера зов машара наькъаца къоастаялра реальни торо луш йолча, Кхерамален Совето соахка 22 ноябре аьча резолюцепара Израила гIулакх. IалаьшIа хала, общественно чIоагIа низ тIабахьар бахьан долаш вIаштIехьаальяо цу резолюцена «раьзе яз аьнна Израилгара» дош деакха. Цхьабакъда, дIахорча событеша хьахьекхачех, из деррига а хIилла мара кхы хIама хиннадац. Израила правительства хьалхагIа а мо мава ший бIунаш ахалаха тигац тIалийпача Iарбий территорешкара. Курал еш къамаль дор израильски информаце министра эаьо. «Израиль цIаккха а юха тIагIоргьиц соахкарча линеса тIом бодабалалехьа хиннача дозлонашта» яхаш.

ДIалийнарех цхьайола моттигаш нийса сопие шийь аьттув баргба аьна хетам гуччахьара доархIамаш деш а Тель-Авив. ДIалийпача Iарбий территорешка сихбенна буфферни «палестински паччахьалкхе» вIашагIйолла бар израильски кулгалхой. «Iарбий кантонаш» лелаш а хIана Израиль, из бахьан а аьнка вIашагIйолаш йола «паччахьалкхе» шийй доламе я аьнна хетийтар дуккьа.

Машара наькъапа дош къоастаделга юкъагIдоахаш болча израильски экстремистоца кoт гIортала ю вIашагIкхийттача Штаташа шоай агIув хьаллоацаш хиларах. Израильски оккупацийни Iаьхалий аннексионистски гIулакхаш законагIа ца лаьина гуччахьа бахьле туташ бар США официальни цикалаш. Цхьабакъда, Кхерамален Совете деладеча шоай гIулакхашна израильски агрессорий тахоах американски вакалашa. Цхьа бахьан долаш дац йоаккхийча державашта юкъе Iарбий Иерусалима аннекси яр законагIа ца хилара хьакъеха Кхерамален Совето тIаийна резолюци хьал ца доацаш IойнараШ вIашагIкхийтта Штаташ мара ца хилар.

Г. ШИШКИН.

(ТАСС).

ЛадувгIа, хьажа

РАДИО

30 май.

ХЬАЛХАРА ПРОГРАММА (РВ-33)

6.30 — «Нохч-ГIалгIайчен лаьтта лелахьрох» (эрсий меттала). 6.45 — Музыка. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское знамя» яхача газетий обзор. 7.20 — Передачай программа. 7.25 — Москва. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — Концерт. 8.45 — «Партийни дешара оттерча дешара шера итогашка» яха беседа (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 9.15 — Эрмалой эстрадни музыка концерт. 9.30 — Пианиста Святослав Рихтера концерт. 10.00 — Москва. 16.05 — «Кьона тIехье» (гIалгIай меттала). 16.20 — Музыка. 16.30 — «Механизатор» яха очерк (гIалгIай меттала). 16.45 — Керла хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Концерт. 17.30 — «Вай индустриальни мохк» (эрсий меттала). 18.00 — Керла хоамаш (эрсий меттала). 18.15 — Керла хоамаш (нохчий меттала). 18.30 — Москва.

ШОЛЛАГIА ПРОГРАММА (УКВ 4,35 м.)

9.00 — «Некрасова поэзи музыке» яха литературно-музыкальни передача. 9.30 — Глазуновеи Римский-Корсаковеи произведенешкара оттаду концерт. 10.13 — «Къонача гварде мутIаревар» яха школьникашта йола радиопостановка. 10.10 — «Глаз» дигадоагIаш долчарчеи документашеи» яха музыкально-литературни композици. 18.00 — «Хрустальни хIаст» яха спектакла радиокомпозици. 19.42 — «Доахта дорадери малеш» яха концерт. 20.05 — «Тийшболаш безам» яхача спектакла радиокомпозици (нохчий меттала). 21.00 — «Лев Толстой музыкех» яха музыкальни очерк.

31 май.

ХЬАЛХАРА ПРОГРАММА (РВ-33)

6.30 — Нохч-ГIалгIайчен лаьтта лелархо (нохчий меттала). 6.45 — Музыка. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 10.05 — [illegible] (гIалгIай меттала). 16.20 — Музыка. 16.30 — Буржуазни идеологани [illegible] ленински хьами молитикe» яха къамаль (эрсий меттала). 16.45 — Керла хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — «Поэташ-жалеи кхеранш» яхача композицеI йола музыкальни передача. 17.30 — «Къона» (нохчий меттала). 18.00 — Керла хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керла хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Москва.

ШОЛЛАГIА ПРОГРАММА (УКВ 4,35 м.)

18.00 — «Философи доктор» яха комедия. 20.14 — Шостаковича № 1 йола балет. ни сюита. 20.30 — Нохч-ГIалгIай музыки концерт. (1-ча а 2-ча а программагIа). 20.30 — «Маэстро кхолнал» яхаа Рейтни оперетта монтаж.

ТЕЛЕВИДЕНИ

30 май.

16.55 — Передачай программа. 17.00 — Доазон йистерча бIуний 50 шу дезаро шатаь торжественни заседани. (ЦТ). 18.00 — Телевизионни кердалараш (нохчий эрсий меттала). 18.30 — «Юрта пачо» (гIалгIай меттала). 19.00 — Вайнета хьоашалгIа ба Харьковски Паччахьалкхен Къахьегама Шеча байраха ордено ч[illegible] ленински Лысенко цIераегIча опера балетеи театр артисташ. 20.05 — Концерт. 22.25 — «Трасса тIа — Россе [illegible]» яха кинеочерк.

31 май.

18.00 — Телевизионни кердалараш. 18.30 — Юртара шера гIиллакх (гIалгIай меттала). 18.40 — Верашта лоха фильм. 18.50 — Передика ваIоешi тIа гIолла. 19.25 — Дунеи халлагьшта юкъера гIулакхах дошдайтар. 19.45 — Киножурнал. 19.53 — «Доша хьосса». 20.30 — «Адре доала йоI» яха художественни фильм. 22.00 Классически музыка дукхалолашта йола симфонически оркестра концерт.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советерча радиовещанеи телевиденеи комитета коллективо чIоагIа хала хетайн радиокомитета корреспондентага III Цакаевга холам бу цун да

ЦАКАЕВ
Альви-Солта
кхалхарах.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-ча этаж).
Телефонаш: редактора—3-44-86; редактора зам.—3-39-11; жоаптала секретаря—3-34-38; партийни вахарех, культурех, промышленносте отделаш—3-42-30; шорта боахамех несемашй отделаш—3-42-26.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж).
Телефоны: редактора—3-44-86; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-26.

«Грозненский рабочий» издательстве типографи. Революции проспект, 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05098. Заказ № 2420.